

"מיין נחמן"¹

רשימת הוראות וסיפורים מכ"ק אדמו"ר זי"ע אל הרב נחמן סודאק, וגם מקצת מדברי ימי חייו. תדפיס שיר"ל לקראת יום היארצייט הראשון י"ז סיון תשע"ה

נחלקת רשימה זו לארבע חלקים:

- א. ימי שהותו ב770 בתור בחור. תשט"ו עד כסלו תשי"ט.
- ב. ימי היותו ב770 בתור חתן. כסלו תשי"ט עד אלול תשי"ט.
- ג. החתונה והתחלת השליחות. אלול תשי"ט עד שנת הכ"ף האמצעיים.
- ד. המשך השליחות. שנת הכ"ף האמצעיים ואילך.

רובו הוא הוראות או סיפורים מכ"ק אדמו"ר זי"ע ומקצתם ענינים אחרים שונים ששמעתי ממנושיש בהם תועלת לרבים. רובו על פי רשימות שרשמתי בשעתו, וחלקו ע"פ זכרון מה ששמעתי ממנו וכתבתיו אחרי זמן מה. במקום שיש כאן איזו דברים ששמעתי מפי אחרים, ציינתי כן בהערות.

הרבה שעות עבודה הונחו בהכנת רשימה זה, כפשוט. ולזאת, אם יש לך הערות מועילות, בבקשה להעבירם, מאחר שמקווים בעז"ה להכין דבר שלם יותר.

רשימה זה נכתב באופן פשוט, כפי דרכו תמיד כל השנים, בלי ציצים ופרחים. השתדלתי לציין העובדות וההוראות, ולפעמים מה רצה להגיד כשהזכיר אודות מאורע מסויימת, מאחר שזה הי' לפעמים כל כוונתו בסיפור הסיפור.

תקותי שרשימה זה יוסיף חיות בעיני ההתקשרות לכ"ק אדמו"ר זי"ע, שזה הי' שאיפת ותוכן כל החיים שלו: מילוי רצון המשלח, והעמדת הדור הצעיר ברוחו.

הרבה הרבה פעמים דיבר אודות השיחות שלאחרי כ"ח ניסן תשנ"א, שאז² דיבר כ"ק אדמו"ר זי"ע שהחילוק בין תיבת גולה לגאולה הוא הכנסת האות אל"ף, שזה הוא אלופו של עולם, לפרסם אל כל העולם שיש בעל הבית לבירה זו. ואל"ף מלשון אולפנא, לימוד, ללמד דבר זה, ושזה יבוא ביאת משיח צדקנו במהרה בימינו אמן.

מבקשני ממכם שאם יש לך מה להוסיף או לתקן, להעביר זה, ובפרט להעביר כל הטענות והגהות, בכדי שיוכלו להתתקן או להתוסף במהדורה הבאה. באימייל לשלוח אל: Avremler@gmail.com או טלפון 347-909-2859.

א גרויסען יישר כח, און א געזונטען און פרייליכן זומער!

¹ כן התבטא עליו פעם כ"ק אדמו"ר זי"ע לאחד ביחידות.
² בעיקר מש"פ אחרי קדושים ואילך.

פרק ראשון: ימי בחרותו ב770

כשהגיע לכאן / להשיג ההקלטה של ההתוועדות / תקתוק הנחות מההתוועדות / "קן" 770 / ללכת לישון מוקדם / רקעו של מכתב אליו באגרות קודש / ביקור כ"ק אדמו"ר בשעה שלוש בלילה / תיקון חוק המחיצות הטה לו הרבי סידור/ליל שישי/ עריכת לקו"ש / סדרי הישיבה / לימוד הלכה כל היום

כשהגיע לכאן

ר' שלמה חיים הי' מדריך הבחורים שכשיגיעו לניו יארק, יכנסו לכ"ק אדמו"ר פעמיים, פעם אחת בתחלה, כביכול לתת שלום עליכם, כאילו כדי שהרבי יכיר אותו מי הוא וכו', ויהי' כביכול שפראך לדבר³. ופעם שנית, אחרי משך זמן מה, לשם יחידות. על פי הדרכותיו, התנהג זקני ונכנס בפעם הראשונה ביום שלמחרת ביאתו, וביקש אז ברכה שהיחידות יהי' בהצלחה. והרבי בירכו. שאלו אז כ"ק אדמו"ר "וואו שלאפסטו" והשיב "דא".

רק מאתמול הגיע, ובלילה שעברה עדיין לא הכינו לו מקום מגורים, ולכן ישן ב770 על ספסל. ענין זה לא הי' חידוש בשבילו, בשנים ההם הי' דבר רגיל לישון על ספסל, ובפרט אצל בחורי הישיבה, וחשב שגם בלילה הזה יעשה כן⁴.

אמר לו כ"ק אדמו"ר "וואס דארף עס האבן די סיגופים, וואס גיט עס צו די סיגופים, גיי צו ליבל ראסקין און בעט בא אים א קישען"⁵. את ליבל הכיר מימיו מארץ ישראל, והיו חברים טובים. ליבל הי' אז ישן בחדר ב770, כן הי' הסדר למשך כמה וכמה שנים שהיו בחורים ישנים ב770⁶, ולכן אמר הרבי שישאל ממנו קישען.

והאריך בענין הסיפור הזה, שזה הוא ביטוי של דרכו המיוחדת של כ"ק אדמו"ר ששלל בתוקף ענין הסיגופים, שצריך להיות עזוב תעזוב עמו⁷. קודם לזה הורגל בלוד שהי' דבר הרגיל שבצנעה היו בחורים מתענים, כתענית לתשובה, והי' סדר שלא לעשות מה שנוח וטוב ובריא. כמובן שגם זה הי' בצנעה ולא היו סתם להראות ולא דברו על זה לאחרים, אבל אלו שעסקו בענינים פנימיים היו רגילים בזה. אמנם לדורנו, צריך להיות העבודה מתוך בריאות נכונה וכו' כידוע השיחות והמכתבים בענין זה.

ההוראה ביחידות הראשונה

³ כן שמעתי גם מאחרים, שכן הדריך אותם ר' שלמה חיים.

⁴ כנראה לא חשב כל כך על זה.

⁵ כרית.

⁶ זה הי' בהחדר שעכשיו הוא משרדו של הנהלת הישיבה, שהי' מלפנים חדרו של ר' דוד ראסקין. הם היו כמו השומרים, לפתוח הדלת בבוקר ולסגור אותו בלילה.

⁷ עיין היום יום כח שבט.

ביחידות הראשונה שאל כ"ק אדמו"ר זי"ע לסדר הדרכה לחשוב חסידות.⁸ כ"ק אדמו"ר ענה לו שיחשוב החסידות שלומד אז. והסביר בזה שצריכים לחיות עם החסידות שלמד אז.⁹

להשיג ההקלטה של ההתוועדות

הגיע להיות אצל כ"ק אדמו"ר זי"ע בשנת תשט"ו. אביו שלח עמו שתי זוגות תפילין מהודרות¹⁰ שיהי' יכול למכור אותם באם צריך לכסף. אחרי ההתוועדות הראשונה שהשתתף בו, ברצונו העז לשמוע ההקלטה של התוועדות זו, מכר זוג תפילין הראשון בכדי שיוכל להשיג טייפ של התוועדות זה.

ההקלטה היו מכניסים מיד אחרי ההתוועדות אל מזכירות והי' נשמר שמה. מחמת שרצו הבחורים שיהי' להם הקלטה זו, ולא יכלו מחמת היות ההקלטה בתוך המשרד, עשו "קונץ" הבא: ההקלטה הי' במשרד המזכירות, וכאשר המזכיר לא הי' שמה, היו נכנסים לפנים, נוטלים ההקלטה של ההתוועדות, ומשימים במקומו טייפ ריק.

צריכים לזכור שאין מדברים על טייפ קטן שמחזיקים ביד אחת, אלא על עיגולים גדולים עם טייפ גדול שקשה להחליפם בקלות. במשך היום אחד מהבחורים נסע אל מנהטן לחנות שמכפל הקלטות אלו, וכשהיו חוזרים מחזירים ההקלטה של ההתוועדות ונוטלים הטייפ הרקנית, וככה הי' להם ההקלטה.¹¹

תקתוק הנחות מההתוועדיות

אז היו מתקתקים כל ההתוועדות. לא היו יכולים להשיג מכונת כתיבה [טייפרייטער] והיו שוכרים אותו ובין הבחורים היו משלמים עליו, וכך תקתקו ההתוועדות. אז לא היו מכונות הכפלה הרגילים היום וזה הי' עולה הרבה ממון, לכך נטלו עצה ותקתקו עשרה או חמש עשרה עותקים בנייר דק מאוד, י' או ט"ו ניירות דקות ביחד, ובין כל דף הי' דף שחור שרושם אותיות על שצד שכנגד, ככה שהיו שעשירים דפים יחד בתוך מכונת הכתיבה וזה הי' המזון רוחני שלהם. מובן מסדר זה, שהדף העליון הי' לה כתב ברור, ודפים האמצעיים פחות ברור, והתחתוניות הי' פחות ברור מהאמצעיים.

בחור א' החליט לסדר הדברים וקנה מכונה, והי' לוקח כסף על כל נייר, והי' לוקח עשרה סענט על כל דף של שיחה, וחמש עשרה סענט לאלו שרצו לקנות דף הראשון. אני תמיד קניתי הדף הראשון שיהי' יותר יפה.

עבודה זו של העתקת השיחות הי' עבודה גדולה. פורים תשח"י אני תקתקתי, והיינו עובדים על זה בבית ר' זלמן דוכמאן, זה שכתב הספר לשמע אוזן.

השיחות של שבת היו חוזרים עליהם במוצש"ק ורושמים אותם. השיחות של ההתוועדיות שבימי השבוע היו מתקתקים מהטייפ.

⁸ ר' שלמה חיים הי' מרבה לדבר בהכרח המחשבה בחסידות, והי' רגיל בזה בדרך כלל לחשוב חסידות כחצי שעה. המאמר ד"ה האמנם תרמ"ג חשב כמאה פעמים. כל יום הי' מתיישב וחושב קטע, וביום שלמחרת עוד קטע, עד גמירא, ואח"כ הי' מתחיל עוד הפעם. והיינו שעסק במאמר זה לערך שנה או ג' רבעי שנה.

⁹ כפי מטיב זכרוני, זה ביאר כ"ק אדמו"ר. הסברת הדבר: קודם לזה הי' הסדר שהי' חושב ענין אחד למשך זמן מרובה, וללא קשר למה שלמד בחסידות באותו בוקר. וכך נחקק המאמר בתוך תוכו ונהי' חלק ממנו. המאמר הזה הי' חוזר עליו ומלמדו למקורביו. אמנם בסדר זה החסידות שהי' לומד לא הי' פועל עליו כ"כ. אבל כפי אשר הורה כ"ק אדמו"ר, לחשוב המאמר שלמד אז נעשה סדר החסידות דבר חי ופעל עליו – כ"ז שמעתי ממנו.

¹⁰ כמובן בנוסף על התפילין שלו הפרטיים.

¹¹ כל הסיפור הזה הוא כפי אשר זכור לי. ובל"ג לברר פרטי הדברים בדיוק.

"קו" 770

סיפר אודות זה שכש"ק אדמו"ר ביקש שיהיו ה"קנים"¹², ביקשו ממנו להיות "קן" בחסידות, ואמר שמרגיש שאינו כדאי. גם אז הי' לומד הלכה כל היום, וביקשו ממנו א"כ להיות "קן" בהכלה ואמר שגם לזה אינו יכול לחדש דברים. ככה נתחנכו.

ללכת לישון מוקדם

סיפר לי כמה פעמים שפעם יצא כ"ק אדמו"ר מחדרו אל הפרוזדור בהמקום שבין ה"זאל" אל חדר שני, וראה בחור עומד שם ואמר אל הבחור "וואס ביסטו אויף אזוי שפעט, ס'איז דא א טאג [או: סדר] מארגן. וזה הי' לערך בשעה 12:30 לשעה אחד.

רקעו של מכתב אליו באגרות קודש

כשקוראים אגרות קודש, רואים שישנם הרבה מכתבים שנראים שיש בהם דברים גדולים, אך לא מובא שם רקע המכתב, ועל מה הדברים אמורים, מה השאלה ומה התשובה על השאלה. אמנם כאשר רואים אכן מה הוא תוכן האגרת, הרי אז רואים האגרות באופן אחרת לגמרי, ואכמ"ל.

ישנו מכתב באגרות קודש שנכתב אליו בהיותו בחור בשנת תש"ז, וממנו שמעתי כל המעשה הבא. המעיין ישאל למה כתב לו הרבי מכתב, הלא למד אז ב770, ואז היו מוסרים רוב ההוראות והמענות אל אלו שנמצאו על אתר בדיבור על ידי אחד מן המזכירים, או ע"י ההנהלה. היו נכנסים חברי ההנהלה בזמנם הקבוע פעם בחודש לדבר בעניני ניהול הישיבה, ואז גם היו מוסרים שאלותיהם של בחורים אל כ"ק אדמו"ר.

כל שאלה שהי' לו הי' שואל מכ"ק אדמו"ר ומקבל מענה. זה הי' עד כדי כך עד כמו התבטא בקשר לזה "דער רבי איז געווען פאר אונז אזוי ווי א משפיע, אלץ האט מען געפרעגט דעם רבי'ן". המכתב הוא מיום כ"ה תמוז תש"ז, ונדפס באגרות קודש ח"ג עמוד שג, אגרת ד'תקסז, וזהו מה שסיפר:

המעשה הי' שהי' בחור, ידיד שלו, שלמד בתומכי תמימים בארץ ישראל, וכמה שנים לפני זה, בתש"ד דחפו אמו (האט עם געשטופט) שילך לעבוד בצה"ל, והי' ל"ע יתום מאביו. הוא הי' ממשפחה של חסידי חב"ד ושל מס"נ, אמנם אמו דאגה להסתדרותו, יען היותו יתום ובימים ההם הי' קשה מאוד להשיג פרנסה נכונה מבלי להלוך לצבא קודם. בעצם גם אמו היתה רוצת שישאר ללמוד בישיבה, אמנם מחמת דאגת דחקות הפרנסה לעתידו של בנה האט זי עם געשטופט להתגייס. הבחור כתב מכתב אל כ"ק אדמו"ר, בו שאל האם עליו יתגייס לצה"ל במסגרת החלק של צבא המיוחד לשומרי תורה ומצוה, או סתם, להכנס לצבא. היינו שבטח יתגייס לצה"ל, ושואל רק באיזה מחלקה.

כ"ק אדמו"ר ענה לו במכתב בזה הלשון: "ה"ז כמי שרוצה לחבול בעצמו בגשמיות וברוחניות, ושואל חור"ד איך לחבול". וסיים כ"ק אדמו"ר בהמכתב שיהי רצון שהקב"ה ינחהו להחליט באופן הטוב לו.

¹² בשנות תש"ח דיבר כ"ק אדמו"ר שיהי' בישיבה ז' בחורים שידברו מזמן לזמן ויעסקו בבירור ענין מסויים דוקא כידוע פרטי הדברים בזה.

לפועל החליט להתגייס לצה"ל ועמד הדבר כך איזה שנים. הרב סודאק עמד עמו בקשר על ידי שילוח מכתבים, מאחר שהיו ידידים טובים, ורצה לעודד רוחו ולחזקו. אך אף פעם ענה אל המכתבים. אמנם עכשיו, בשנת תשט"ז, פתאום שלח מכתב אל הרב סודאק, ובמכתב ביקש ממנו לבקש מכ"ק אדמו"ר ברכה בעבורו.

וכך כותב במכתבו¹³:

יום ג', ג' תמוז תשט"ז

אחדשה"ט [אחרי דרישת שלומו הטוב], הנני מבקש ממנו אלף סליחות שאף על ידידותינו וכל השידולים במכתבך לא מצאתי לנחוץ לענות לך כל אותה התקופה שנפרדנו...

ובכן היות ואנו מתקרבים לחג הגאולה נזכרתי עכשיו שלא כתבתי מאז¹⁴ אף מכתב אחד לאדמו"ר שליט"א וגם כעת הנני מהסס הרי לא ידח ממנו נדח¹⁵, ודרכך¹⁶ אחזור לאותו אמונת צדיקים שהי' לי בישיבה.

בינתיים אבקשך למסור פדיון עבורי [שמו ושם אמן] ובמקרה ותקבל גם תשובה תשתדל לשגרה אלי. והיינו שלא רצה לכתוב בעצמו אל כ"ק אדמו"ר מאחר שעשה שלא שרצון כ"ק אדמו"ר, ולאידך, עדיין רוצה שיהי' לו שייכות.

במקום לכתוב פ"ן ולבקש ברכה עבורו, הרב סודאק העביר גוף המכתב לכ"ק אדמו"ר, ולכן גם בא המענה בכתב באגרת בכדי שהוא יוכל להראותו, או לשלוח המכתב אל הבחור הזה. בהמכתב מדריך אותו כ"ק אדמו"ר באופן פועל ממש איך שישאר בצבא, ולהיות שמה נר להאיר באור יהדות וחסידות.

ב"ה כ"ה תמוז תשט"ז

ברוקלין.

האברך נחמן שי'

שלום וברכה!

במענה על הפתקא שלו בצירוף מכתבו שקבל מחברו שי'.

בעת רצון יזכירוהו על הציון הק' של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע להתעוררות ר"ר בהמצטרך לו. וכבר ידועה הוראת בורא עולם ומנהיגו, לא יגעת ומצאת אל תאמין¹⁷, ועוד זאת אשר על כאו"א בתוך כלל ישראל נאמר ראה נתתי לפניך את החיים ואת הטוב גו' ובחרת בחיים, ובחרת – אתה דוקא בעצמך, אלא שהבא לטהר מסייעין לו, ויה"ר שימצא האותיות המתאימות להסביר לחבירו אשר ניתנה לו היכולת המלאה לשמש פנס אור במקומו עתה וצנור דרך בו יבוא אור התורה וחיות בקיום המצוות לכל אלה הנמצאים

¹³פענוח המכתב הוא כפי אשר סיפר הרב סודאק.

¹⁴משנת תשי"ד.

¹⁵היינו שידע שלא עשה כהוגן, והי' צריך להשאר בישיבה, אמנם הרי לא ידח גו', ולכן בטוח שיקבלוהו אעפ"כ.

¹⁶כיון שתמיד אחז קשר עמו.

¹⁷היינו, שיוכל גם בצבא להשאר חסיד ולהתנהג כדרוש וכו'.

בסביבתו¹⁸. אבל ע"פ האמור לעיל צריך הוא לבחור בדרך זו¹⁹ ואז יצליח לא רק במילוי תפקידו האמיתי אלא גם לתוספת ברכה והצלחה בעניניו הפרטים, ואם בכל מקום ובכל זמן יש תפקיד זה מגדיל האחריות וגם הזכות ועכא"ל המקום שם נמצא ומצבו הוא²⁰. וגדולה אחריותו כ"פ ככה כיון שנשמת אביו והדורות שלפניו עומדים ותובעים ממנו: האם על זה מסרנו נפשנו, ואפילו בכל יום ויום, על התורה והמצוה בכדי שבני וכו' יבלה חלק חשוב מזמנו על ענינים של מה בכך ויצדיק את עצמו בטעמים שגם הוא בעצמו יודע שאינם צודקים²¹. ויה"ר שזכות אבותיו תעמוד לחבירו להעמידו בקרן אורה ולהאיר גם את סביבתו.

ברכה

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א

מזכיר

המכתב כפי שנדפס באגרות קודש אינו מדוייק לגמרי בכל המילים, ונמצאו במה שנדפס שמונה טעויות. המכתב כאן הוא עם שהוא עם התיקונים²².

אחרית דבר, ב"ה נתחזק יותר במשך הזמן, והי' ליובאוויטשער, והעמיד משפחה חסידית, אמנם במלחמת יום כיפור הוזמן למלחמה, וקיבל משרה גדולה, ור"ל נהרג, והי' היחיד מהקבוצה (יחידה) שנהרג אז. נמצא שזה שנכנס לצה"ל הי' ממש כמי ש"רוצה לחבול בעצמו" שכתב רבינו לעיל בגשמיות, וכפשוט שלא עזר להרוחניות שלו.

הבכן הוא למלא רצון כ"ק אדמו"ר, למרות שלפעמים יכולים להיות מחשבות אחרות, מכל מקום זוהי הטוב הכי גדול שיכול להיות לנו, בין בגשמיות בין ברוחניות כמ"ש רבינו הרבה פעמים בהמכתבים²³.

ביקור כ"ק אדמו"ר בשעה שלוש בלילה

ישנו סיפור ששמעתי פעם, ושאלתי אותו לבירור הדברים, וסיפר לי כדלהלן: פעם הייתי עובד על תקתוק השיחות, והי' זה ביום חמישי בלילה בשעה מאוחרת, כמו שלוש לערך. הייתי יושב בהזאל של 770, והרגשתי שאדם מסתכל עלי מאחורי.

¹⁸ ובמקום שהבחור הזה ירגיש שנפרד הוא מכל שייכות לחסידות וכו', היות שבין כך הוא ישאר בצבא, עשהו כ"ק אדמו"ר שיהי' פעיל ונר להאיר, ולכן לא יושפע מכל ההשפעות
¹⁹ שאכן יחליט למי הוא משתייך
²⁰ בצבא, ועמדתו שם כחייל
²¹ כנ"ל, שאביו וגזע משפחתו היו חסידי חב"ד
²² אגב: המכתב נחתם "בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א, מזכיר" למרות שהכתב הוא כתב יד קודש כ"ק אדמו"ר. וסיפר הרב סודאק, שמעתי דירעקט [ישר] מכ"ק אדמו"ר, או מהרב יאללעס או מישהו אחר בר-סמכא ביאור בזה שישנם הרבה מכתבים חתומים בשם המזכיר ולא נחתם בחתימת כ"ק אדמו"ר בעצמו הוא משום שבמכתב זה ישנו הוראה או תביעה מכ"ק אדמו"ר.

ולכן נחתם רק ע"י מזכיר ולא ע"י כ"ק אדמו"ר בעצמו, כיון שבאם ישנו ספק אם אכן יקיים ההוראה האמורה במכתב הרי יש בזה משום הלאו של "לא תסור מכל אשר יגידו לך", משא"כ באם ההוראה אינו ע"י הרבי בעצמו רק ע"י מזכיר, אז קיל יותר. ואכן בדקתי מאות מכתבים, וכל פעם שהי' חתם "בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א, מזכיר" ישנם במכתב דרישות חזקות בענין מסויים, שיכולים לשער שלאו דוקא יקיימום.

²³ כפי מיטב זכרוני, הטעם שנכתב המכתב ולא הועבר המענה הוא שיוכל לשלוח העתקה מהמכתב אל הבחור הזה.

הייתי פני וראיתי כ"ק אדמו"ר שהי' מסתכל עלי איך עבדתי. ה"זאל" הי' ריק, היו רק אותי ועוד בחור, שנרדם על ספסל בשעת קריאתו לקוטי דיבורים. הלקטוי דיבורים הי' פתוח לפניו, והי' הוא מוטל כולו על הספסל. כ"ק אדמו"ר התקרב עליו, נשען והסתכל איזה שיחה הי' קורא, חייך, ויצא²⁴.

זכה להיות בעשרה סדרים

סיפר: זכיתי להיות אצל כ"ק אדמו"ר זי"ע לעשרה סדרים, משנת תשט"ו עד תשי"ט. בתשי"ט ידעתי שזה יהי' מסתמא הפעם האחרונה שאזכה להיות אצל כ"ק אדמו"ר בשביל הסדרים, ומיד אחרי מעריב נזדרזתי עם עוד בחור לעשות הסדר בזריזות. וכך עשינו קדש ורחץ וכו' עד מרור כורך בתוך ט"ו מינוט, ומיד הלכנו אל 770 לדירת כ"ק אדמו"ר מוהרי"ץ. היינו עולים בהמדריגות לקומה השני' וראינו כ"ק אדמו"ר בפנינו, שהוא ג"כ הי' עומד להכנס ונכנסנו עמו, וכך זכינו להיות בכל הסדר. חצי הראשון של ההגדה הי' בקושי לשמוע, אמנם הניגון ידוע.

בענין כוסו של אליהו, השתדלנו לזכור הסדר בזה ומצאנו שלא הי' סדר מדוייק, ותמיד הי' שינויים כמה פעמים ומה יהי' קודם. ראינו שזה הי' א רבי'שע ענין²⁵. אמנם בכללות ראינו שהתנהג עם כל כוס כאילו הי' פגום, ויצא לערך הסדר בזה: מכוסו של אליהו אל כוס הרביעית, מאחר שכוס הרביעית הי' ריק. ואח"כ מהקנקן אל הכוס בכדי לבטל פגימתו, ואז מהכוס אל הבקבוק. וגם בכוס השני לעשות בסדר בדומה לזה. לא הי' מוריק כל הכוס, אלא משאיר חלק ממנו, ושופך לתוכו מהצלחת, ומהצלחת אל הכוס, וחזר הסדר, מהבקבוק עוד הפעם אל הכוס ומהכוס אל הבקבוק.

הטה לו הרבי סידורו

סיפר: פעם הייתי עומד בהקפות בקירוב מקום אל הרבי. כ"ק אדמו"ר הי' נשען על הסטענדער, ולא הי' לי סידור, והטה לי את סידורו שאוכל לקרות הפסוקים של ההקפות יחד עמו מתוך הסידור.

ליל שישי

זה שמעתי ממנו לפני כמה שנים, ועכשיו שאלתי אותו עוד הפעם, אודות הסדר שהי' נהוג בליל שישי ב770. סיפר שהיו ערים, והי' ישן בחדר עם עוד בחור שהי' עובד אז. בדרך כלל חדרו הי' ריק והי' מתיישב עם ספר חסידות ולומד עד שלוש, ארבע בבוקר ופעמים מאוחר עוד יותר. ביום שישי הי' נח קצת, ובליל ש"ק היו גם כן לומדים עד שעה מאוחרת. הרבה פעמים היו גם כן מתוועדים. ב770 הי' אז יחידות, והיו בחורים יושבים ולומדים אבל גם כן היו תמיד דברים מעניינים ולכן לא היה יכולת ללמוד בטוב מחמת דברים שהיו קורים אז. פעמים הי' לומד עם חברתא ופעמים לבד.

²⁴ בדבר קריאה בלק"ד בלילה במטה, הי' בזה הוראה חיובית אל להבל"ח הרב משה הערסאן שי', שימשיכו כמקודם אלו שהיו קוראים השחות על מיטותם

²⁵ זכור לי, אינני זוכר בוודאות אם ממנו או מאחר שבשנה הראשונה השתדל הרש"ג לשפוך הכוס, וראה שלא יוכל, ונתן הכוס אל הרבי לשפוך.

וסיפר בקשר לזה שפעם אחד בא הקראסטנער, דודו של ר' יואל טייטלבוים מסאטמאר בשליחות ר' יואל, לבקש מכ"ק אדמו"ר שיעורר רחמים על מדינת אונגארען שאז היו הקומיוניסטים באים לכבוש גם את מדינת אונגארן ויעמידו כל חוקות הקמיוניסטים באונגארן כמו שהי' ברוסי'. ועל זה בא לבקש מכ"ק אדמו"ר לעורר רחמים. הם באו באוטובוס, ווגם הדרך חזור לקחו האוטובוס וכמה בחורים נסעו ביחד עמם, בערל שמטוב ועוד בחור או שתיים ורצו לשמוע מה הוא אומר על כ"ק אדמו"ר. ואמר אז הקראסטנער שתמיד יהי' אסיר תודה לר' יואל [טייטלבוים] שפעל זה שעל ידו [ע"י ר' יואל, בשלחו הקראסטנער לכ"ק] זכה להיות מוכר "באקאנט ווערן" עם כ"ק אדמו"ר.

סיפר גם כן שהי' באחד מהבתים של איסטערן פארקווי [מס' ___] פנימי' של הישיבה, ולפעמים היו מתוועדים שמה בליל שישי. וכמה פעמים כשהי' כ"ק אדמו"ר הולך 770 בגמר היחידות, בהלכו ברחוב בדרך הביתה, הי' עומד מבחוץ להבית ומקשיב להתוועדות מה היו מדברים.

עריכת לקו"ש²⁶

מידי שבת בשבתו היו הולכים הרבה בחורים לבתי כנסת לחזור חסידות. בעיקר הלכו למקומות קרובים באיזור קראון הייטס ובראנזוויל, שהיו אז מלאים יהודים, מלא עשרות עשרות בתי כנסת. הי' וועד לחזרת חסידות והי' מחברי וועד זה²⁷.

כל שבת היו תולים פתק על הדלת, רשימה של מראה מקומות לענינים שונים בחסידות הקלים, השייכים דפרשת השבוע שיוכלו ללמד ולהכין לחזור בבתי כנסת. לא הי' כ"כ ממה לחזור, לחזור מתורה אור הי' מידי קשה, והיו צריכים למצוא דברים הקלים וזה עזר שיוכלו אראפטראגען הענין בחסידות אל הבעלי בתים.

ג' פעמים בשנה, בכל יו"ט, הי' תהלוכה²⁸ מיוחדת בצורת מארש, והיו צועדים ומנגנים, והיו צועדים למקומות רחוקים, בארא פארק, איסט ניו יארק והדומה, ורצו שיהי' שיחה מוגהת שיוכלו הבחורים להכין שיחה זה לחזור בבתי כנסת. היינו במקום שיחפשו בענינים הקשים של חסידות, שיהי' שיחות שהם בדרך כלל קלות להבין, וככה יכלו לחזור חסידות שכולם יבינו. הכינו ליקוט של כמה שיחות והכניסו הדפים אל המזכירות ע"מ שכ"ק אדמו"ר יגיה השיחה, ולרוב שמחתם ההצעה נתקבלה ויצא מהמזכירות מוגה והדפיסו השיחה לכבוד חג השבועות²⁹.

אמנם לא הי' מותר להם להדפיס הקונטרס בצורה של דפוס, כמו שנדפסים היום, אלא לעשות דפוס צילום ממה שהי' להם מתוקתק במכונת כתיבה.

שתי הבחורים שהכינו הקונטרס, הר' נחמן סודאק ור' לייבל ראסקין רצו מאוד שיהי' קובץ מוכן לכל שבת ושבת. אמנם ביחד עם זה ידעו שלא יוכלו לפעול שיהיו שיחות מוגהות מכ"ק אדמו"ר לכל שבת, מאחר שזה יקח זמן מרובה, לכן במקום שיהי' קובץ רשמי של שיחות כ"ק אדמו"ר, קראו לקובץ זה בשם כללי לכלול גם שאר הרביים, ובחרו בשם "קובץ ענינים בדא"ח לחזור בבתי כנסת". חשבו שיהי' ליקוט בכל שבוע שיכלול

²⁶ כתבתי הענין בקיצור ע"פ זכרוני ואיזה פרטים מה ששמעתי מר' יצחק ראסקין ווערמאנט.

²⁷ כן זכור לי.

²⁸ דלא ככל ש"ק שהי' בבתי כנסת בקירוב מקום.

²⁹ לא זכור לי אם יצא לאור בצורת קונטרס או רק דף, ואח"כ הכינו השיחות בצורת קונטרס עם שער בלאט.

מכתבי ומאמרי כ"ק הרביים הקודמים וגם ממה שכבר יצא לאור מוגה מכ"ק אדמו"ר ב"קובץ ליובאוויטש" וכדומה. וככה "וועט מען קענען אריינשמוגעלען" גם כן שיחות בלתי מוגהות, ויניחו אותם לעשות זה משום שלא ידרוש כ"כ עבודה מכ"ק אדמו"ר³⁰.

ואכן, אחרי שכבר יצא לאור קונטרס לחג השבועות הכינו ג"כ קונטרס של שיחות כ"ק אדמו"ר לשבת הבא, והכניסו אותו אל המזכירות להגהה.

קרא אותם הרב חדקוב למשרדו, ואמר להם שיש לכ"ק אדמו"ר זי"ע להם שאלה: על שולחנו נמצאים מכתבים מאנשים שונים עם מצב של סכנת נפשות, ויש מצב של פק"נ, והאם חושבים שהגהת השיחות נוטל המקום של עניית מכתבים אלה...? ענו אל הרב חדקוב שגם הגהת השיחות הם ענין של פק"נ, הנפשות שלהם מוכרחים שיהי' להם השיחות, והרי זה גם כן ענין של פיקוח נפש.

מיד הרב חדקוב הרים השפופרת ומסר מה שאמרו אל כ"ק אדמו"ר. הם לא ידעו אם מענתם נתקבלה או לא, ויצאו ממשרדו. כעבור איזה שעות יצא השיחה מכ"ק אדמו"ר מוגה.

היו כמה וכמה פעמים מענות שצריכים לשפר הלשון, שיהי' נכתב ונערך יותר טוב. הם היו רגילים בדיוק לשון הרב, אמנם כ"ק אדמו"ר דרש שידייקו דוקא לשנות הלשון שיהי' יותר קל לקרוא ולהבין. ר' יואל שי' כהן עזר בכתיבה, ולהבחיל"ח ר' שלום מרוזוב עזר עם המראה מקומות.

כאמור לעיל, הי' הוראה ששיחות אלו אסור להם להדפיס, רק שיהי' מתוקתק ע"י מכונת כתיבה, ומשוכפל [קופיר] ולא יותר. אמנם אחרי שעברה כבר שנה שלימה מההוצאה לאור של השיחות, היינו שבועות תשי"ט, רצו לכרוך השיחות ביחד.

רצו לקבוע לה שם קבוע שזה ספר מכ"ק אדמו"ר, כי הרי אין זה רק "ליקוט של תוכן ענינים בדא"ח", כפי שחשבו לכתחילה שיהי' מלוקט מתוך תורתם של כל הרביים, אלא ליקוט שלם של שיחות כ"ק אדמו"ר. הרב סודאק גם חשב, שכמו שיש לקוטי תורה מכ"ק אדמו"ר הזקן, ויש לקוטי דיבורים מכ"ק אדמו"ר מוהרי"ץ נ"ע, שיהי' ספר מכ"ק אדמו"ר עם שם דומה, ולכן חשב לקרוא הספר בשם "לקוטי שיחות" מכ"ק אדמו"ר.

ומכיון ששיחות אלו כללו בין שיחות על פרשת השבוע ובין על המועדים, החליטו להכניס תחת השם לקוטי שיחות שזה "על פרשיות התורה חגים ומועדים". והכניסו הצעה זה לכ"ק אדמו"ר, ויצא ההסכמה וכ"ק אדמו"ר הוסיף³¹ פסיק שיהי' "על פרשיות התורה, חגים ומועדים".

כאן היתה ההוראה ג"כ שלא יוכלו להדפיס השיחות בבית דפוס ולא הותר להם רק לכרוך כל הקונטרסים שכבר יצאו לאור בקופיר, בכריכה קשה עם השם "לקוטי שיחות" על הכריכה. אמנם הפנים הי' באותיות מתותקות עשוי' בקופיר. כפי שזכור לי הי' ההוראה ג"כ שלא ידפיסו יותר מחמישים עותקים. רק בשנת תשכ"ב, לכבוד י"א ניסן שישים שנה הדפיסו השיחות בדפוס רגיל, עם הוספות.

³⁰ כפי שהבנתי, כל דבר שהי' יוצא לאור בשנים ההם, הי' כ"ק אדמו"ר עובר עליו להגיהו. ולכן, אם הי' בהליקוט דברים שכבר נדפסו, לא ידרוש הצאתה לאור של הקובץ הגהה חדשה. אמנם אם כל הליקוט יהי' מהשיחות, אז ידרוש זמן מרובה ולא יתנו רשות להוציא קובץ כזה. אמנם להכניס קצת שיחות, אכן יוכלו כי לא ידרוש כל כך זמן.

³¹ comma

ללכת לישון מוקדם

סיפר לי כמה פעמים שפעם יצא כ"ק אדמו"ר מחדרו אל הפרוזדור בהמקום שבין ה"זאל" אל חדר שני, וראה בחור עומד שם ואמר אל הבחור "וואס ביסטו אויף אזוי שפעט, ס'איז דא א טאג [או: סדר] מארגן. וזה הי' לערך בשעה 12:30 לשעה אחד³².

סדרי הישיבה

סדרי הישיבה היו אצלו דברים קדושים. סיפר על עסקנותו בצא"ח בהיותו בחור ב770, שדרש זה עבודה, והי' עובד על עניני צא"ח שעתיים בלילות, משעה עשרה בלילה עד שנים עשרה בלילה, וזה לא בלבד כלל שמירת סדרי הישיבה, והי' מקפיד על זה מאוד. וכך דיבר אלי ג"כ בנוגע לכמה ענינים. וביאר שיש לך בעה"ב, שיש להקשיב אליו.

לימוד הלכה כל היום

דיבר כו"כ פעמים בענין דרך הלימוד בגמ', ואיך ששללו דרך הפלפול באריכות ואכמ"ל. בלוד נתחנך ללמוד יותר דרך הפשט, והי' לו נטי' עצמית ללמוד שו"ע וגם ר'שלמה חיים עודד אותו בזה.

בהיותו ב-770 רצה ללמוד כל היום הלכה. ההנהלה אמרו לו שיכול ללמוד הלכה בחצי השני של היום, שכך הי' הסדר לאלו שרצו ללמוד הלכה. אבל הוא רצה ללמוד הלכה כל היום ואמרו לו ההנהלה שישאלו אצל כ"ק אדמו"ר, ביחידות החודשית של הנהלת הישיבה. וכן עשו, וכ"ק אדמו"ר אמר "לאז עם, ער איז גערעכט". העבירו המענה, והוסיף [דומני פיקרסקי] אבער טו מיר א טובה און לערנט א שעה א טאג גמרא.

בשנים ההם למד ריבוי סימנים, מאו"ח, יו"ד, חו"מ³³. הרב פיקרסקי גם רצה שילמד סימן י"ז מאה"ע, דיני היתר עגונות, וכן עשה. טען שלעולם לא יגיעו לו שאלות בזה, אמנם הרב פיקרסקי עודד אותו ללמוד הסימן, ואמר שאם ילמוד בטוב סימן י"ז הי' לו חוש וגעשמאק בלימוד אבן העזר, וכך ילמוד גם שאר הסימנים. וכך הוה, ובהיותו בלונדון קבע שיעור לעצמו באה"ע בתחילת היום ולמד כל אבן העזר.

הלימוד הי' לימוד בטוב, הזכיר לי כמה פעמים שהיו כאלו שהיו לומדים בהעברה, "אבי יוצא זיין", אבל³⁴ הוא למד זה בכדי שידע בטוב. לדוגמא, בפרי מגדים, לא היו צריכים ללמוד פרי מגדים, אמנם הוא הי' מתייגע ללמוד כל הפרי מגדים, והי' משתמש ספר מסוים שהי' מבאר כל דברי הפרי פגדים.

פעם בא בדיבור שאלה מסויימת ביו"ד בהלכות בשר בחלב. והזכיר איך שישנו בזה מחלוקת ש"ך וט"ז, והזכיר דרך אגב שאינו ברור לו, אחרי שלמד זה מלפני כחמישים שנה.

³²כפי שזכור לי, הי' ג"כ בליל שישי.

³³קיבל אז "יורה יורה ידין ידין" מהרב פיקרסקי. הי' קרוב מאוד אליו. בשנים ההם לא הי' זה דבר הרגיל שיתן הר' פיקרסקי סמיכה וכו'. זה הי' דורש גם מנכדיו, לא להסתפק ב"ג' רועי בקר [הל' מליחה בשר בחלב ותערובות או טריפות] אלא ללמוד גם כן מד' חלקי שלחן ערוך.

³⁴הי' מדבר איך צ"ל, ולכן הי' מדבר איך שהוא התנהג. הי' מדבר איך שבחור צריך ללמוד גוט לערנען ואכמ"ל.

להראות על טיב הלימוד: פעם כשנסעתי לבקר אותו בבית הרפואה נסעתי כשהי' בניו יארק בשנתו האחרונה, לקחתי עמי יו"ד ללמוד על הדרך, וכשראה זה שאלני איזה סימן אני לומד, ודיבר על עניני בשר בחלב, ושאל אותי שאלה ששאלו אותו בכדי לקבל סמיכה, ודיבר על מה ששאל אותו הרב פיקרסקי ומה ענה ומה הוסיף הרב פיקרסקי.

הי' לומד כל דבר במתינות, ואחר כך חושב אותו לוודא שידע את הענין על בוריו.

תיקון חוק המחיצות

לקמן, לגבי הענין של נתינת טבעת לכלה מוזכר בעניין זה שכ"ק אדמו"ר רצה לשבור קליפות שונות של אמריקא, שאחד מהעניינים היק קליפה של העדר המחיצות בחתונות ובכלל. והי' בזה סיפור בימי בחרותו:

הי' לו חבר שנשתדך, ואמר הבחור שזה בתנאי שיהי' מחיצה בסעודת החתונה, והסכימו ההורים. לפועל, נכנס לאולם וראה שלא הי' שום מחיצה, ויצא מהאולם, ורצה לבטל השידוך³⁵. וגם הבחורים לא ידעו מה לעשות.

צלצלו להמזכירות, והורה כ"ק אדמו"ר שלא יבטל ח"ו שום דבר, ומה יעשו הבחורים? יעשו סביב השולחן שלהם שולחנות, ויעשו שמה מאוד פריילאך, עד שאחרים ירצו גם להשתתף³⁶.

לפועל אחרים הצטרפו והביאו עוד מחיצות לעוד שולחנות, ועל בימת הכבוד ישבו מכובדים שונים והיו רבנים שמה ג"כ. קאטלער הי' ג"כ שמה, וישב על שולחן הכבוד, ונתבייש הרבה מזה שהבחורים של ליובאוויטש ישבו מוקפים במחיצות והוא יושב בתערובת.

³⁵ לגבי פרט זה של ביטול השידוך, כן זכור לי, אמנם המעשה שמעתי לפני כעשרה שנים, ואולי הי' רק שלא להשתתף בחתונה.
³⁶ כפי שהבנתי, היינו החתן עם הבחורים במחיצה.

פרק שני: בין השידוך אל החתונה

נתינת הטבעת / ביטול הקליפות של אמעריקא / מסיבת "ווארט" – "לחיים" / לימוד לפני חתונה / "איך קען עס" / נסיון לנאמנותו / בקשת רשות מההנהלה / התחלת השליחות – החתונה / אחרי קבלת השליחות / השתתפות הרבי בחתונתו

נתינת הטבעת

אחרי בואו בקשרי שידוכין, מסר לו הרב חדקוב הוראה – בשם כ"ק אדמו"ר ז"ע – שלא יתן "טבעת אירוסין". שאלתיו לטעמו של הדבר, ודיבר שיוכל להיות בזה בעי' ע"פ הלכה, מאחר שהטעם שנותנים הטבעת על מנת שאח"כ יתחתנו, וגם עם האיש נותן הטבעת בעצמו ומדברים בעניני חתונה הרי זה ע"ד הדין שהיו עוסקין בעסקי קידושין ונתן כסף הגם שלא אמר כלום שהיא מקודשת³⁷, ועד"ז יכול להיות בענין נתינת הטבעת³⁸.

ביטול הקליפות של אמעריקא

אח"כ אמר שכנראה עוד ענין עיקרי בזה הוא "צו מבטל זיין דעם קליפה פון אמעריקא". בשנים ההם היו כמה דברים שכ"ק אדמו"ר דיבר אודותם שהם "הקליפה של אמעריקא", ורצה לבטלם, און האט זיי דורך געבראכען. והביא בזה:

"בשנה הראשונה שהייתי כאן, בשנת תשט"ו³⁹, דיבר כ"ק אדמו"ר אודות הסיפור של אדמו"ר הזקן עם הנכד שלו שהי' לו לבוש יפה, כפי המאדע של הזמן ההוא, ואדמו"ר הזקן רצה לשבור קליפה זו. ודיבר אז אז כ"ק אדמו"ר שישנם באמעריקע שתי קליפות, יש הקליפה של "תכלית", שכל דבר שעושים צריך להיות עם תכלית, ואם אין בזה "תכלית", היינו, מה שהוא יהנה מזה, אז לא יעשה את זה. וגם יש עוד קליפה והוא ענין הפרסום, שכל דבר שעושים צריך להיות עם פרסום, ולעשות בשביל הענין עצמו⁴⁰ מופרך.

ודיבר כ"ק אדמו"ר ז"ע איך שישבור שתיהם ביחד, ועשה מגבית עבור אלו שלומדים רק "לשמה" בלי שום תכלית, וגם שלא יפרסמו שמות המנדבים. גם הורה כ"ק אדמו"ר שהממון והשמות יכניסו לשתי מעטפות שונות, אחד עם הממון ואחד עם השם שיקראו על הציון, כך שאפילו הרבי לא ידע מי נדב איזה סכום. וכך שבר שתי הקליפות, שיהיו שני הענינים, לימוד תורה לשמה והמנדבים יתנו ללא פרסום שמותיהם. וסיים זקני שאפשר לומר עד"ז הוא בעניננו, שכנראה שהרבי רצה לשבור קליפה זו. זה הי' אז כמו חוק באמריקא, שכאילו אי אפשר להתחתן מבלי ליתן אל הכלה הטבעת. הצטרפו עמי גם קהת ווייס שגם בא בקשרי שידוכין אז, וגם ר' איטשע שפרינגער, שאף היותו מבוגר ממני, נהי' אז חתן⁴¹ וגם לא נתן טבעת. עוד קליפות שהתשדל רבינו לשברם, בענין מחיצות בחתונות, ראה לעיל.

³⁷ גיטין ו' ע"א, אה"ע סימן כ"ז סעי' א

³⁸ ביאור החשש בזה מובא בשערי מנחם חלק ו' ע' קמה, מלקו"ש ח"ט ע' 510.

³⁹ ביל"ד שבת. נדפס בתורת מנחם ח"ג עמוד 244 ואילך. שיחה ה' מההתוועדות.

⁴⁰ לקיים רצון הקב"ה

⁴¹ כפי מיטיב זכרוני הוא הי' הראשון שלא נתן.

מסיבת "ווארט" – "לחיים"

בענין הנ"ל של נתינת הטבעת, שאלתי אותו איך היתה נראית מסיבת ה"ווארט" שעושים בשעת קשרי השידוכין. וסיפר שהיתה גם בענין זה חוק קבוע ומקובל, וכ"ק אדמו"ר זי"ע השתדל למעטו. פעם היו עושים סעודה שלימה, עם לחם ובשר. והי' הסדר שהיו מכניסים השמות של החתן הכלה לכ"ק אדמו"ר בפתקאות, ועל פי המענה היו קובעים באם יחליטו לבוא בקשרי שידוכין.

קודם החתונה היו בני הזוג נכנסים יחד ליחידות, והסדר תמיד היה שנכנסו ליחידות רק אחרי שערכו סעודת האירוסין, ואם לא עשו מסיבה זו, לא היו רשאים להכנס ביחד ליחידות. המשיך ואמר, כשהייתי חתן ועומד לנסוע ללונדון בשביל התחונה, שאלתי את כ"ק אדמו"ר באם אעשה סעודת אירוסין בכדי להכנס ליחידות של קודם החתונה עב"ג שתחי'.

ענה כ"ק אדמו"ר: א תנאים דארף מען נישט וויבאלד אז דו ביסט ביידע אין דעם זעלבען שטאט. און וועגן מאכן א ווארט, יעשו ווארט מהיכי תיתי. כשקיבלתי מענה כזה, שגם ווארט הוא מהיכי תיתי אז אמרתי לעצמי שאם לכ"ק אדמו"ר הוא רק מהיכי תיתי, לי אין צורך לזה כלל⁴².

לימוד לפני חתונה

שאל כ"ק אדמו"ר מה ללמוד בקשר להכנה לחתונה. כ"ק אדמו"ר אמר שילמוד "ראשית חכמה פרקים ט"ו, ט"ז ו"ז, דאכט זעך ט"ז ו"ז"⁴³. כ"ק אדמו"ר הורה גם ללמוד של"ה בענינים אלו, ולא נקב באיזה מקום בשל"ה, ולפועל חיפש ומצא שנמצא בכמה מקומות⁴⁴.

"איך קען עם"

סיפר הרב יואל שי' כהן⁴⁵: פעם דיברתי עם ר' בנציון שמטוב, ואמר לי ששאל מכ"ק אדמו"ר לחור'ד אודות השידוך. ואמר לו כ"ק אדמו"ר "איך קען עם, ער האט געארבעט אויף די שיחות".

נסיון לנאמנות

סיפר שבתקופה זו קרא אותו הרב חדקוב למשרדו ושאל אותו אם הוא מוכן לנסוע לשליחות לטורקי'. וענה שמוכן הוא לנסוע "וואו דער רבי וויל". ואמר לו "גיי צוריק אין זאל". וכן קרה כמה פעמים, שהרב חדקוב קרא

⁴² כנראה מכאן, כל התוכן של התנאים הי' משום שכל אחד הי' נוסע לעירו, והמחותנים היו צריכים לסכם ומתי ואיך לעשות החתונה, משא"כ כאן כיון שנמצאים באותו עיר, הרי אין חשש זה. וילע"ע.

⁴³ לפשר הלשון "ט"ו, ט"ז, ו"ז, דאכט זעך ט"ז ו"ז", האם יש ללמוד פרק ט"ו או לא, אמר שבפשטות הי' זה משום שפרק ט"ז ו"ז עוסק על ענינים הקשורים במיוחד אל תקופת החתונה, משא"כ פרק ט"ו עוסק בענין האכילה, ופרקים אלו כבר למד. כמו שהובא לעיל, שבחורים היו לומדים גם הפרקים הראשונים של ראשית חכמה, גם הפרקים הקודמים, כי מובאים שמה הרבה ענינים יסודיים.

⁴⁴ בעיקר בשער האותיות, ערך אות ק' – קדושה.

⁴⁵ כן שמעתי ממנו.

לו ושאל אותו אם הוא מוכן לנסוע למקום משונה, וראה שזה הי' רק לנסות אותו באם הוא מוכן לקבל כל שליחות.

אמר ג"כ שפעם שאל אותו הרב חדקוב בענין השליחות, ואמר אל הרב חדקוב שהוא מוכן לנסוע "אויך אויף א שווערען שליחות". שאל לו הרב חדקוב "וואס?" וחזר הדברים, ואז הבין שאינו יכול להיות ששליחות כ"ק אדמו"ר הוא דבר קשה. שליחות כ"ק אדמו"ר היא תכלית החיים ותכלית בריאת העולם, ואין יכולים להסתכל על זה שזה דבר קשה.⁴⁶

סיפר שזה הי' ג"כ נסיון בשבילו, שהי' יושב ולומד מבלי לדעת מה יהי' ומה יפעול, וצריך להמתין לשמוע ההוראה.

בקשת רשות מההנהלה

אמר כמה פעמים, שתמיד צריכים לדעת שישנו בעל הבית, ואי אפשר לעשות דברים בעצמנו, ובפרט בחור, שצריך לכל דבר רשות מההנהלה. לאו דוקא שההנהלה הם צדיקים גדולים, אמנם הם נתמנו בתור הנהלה, ובחור צריך להיות בטל אל ההנהלה. וסיפר שכשהי' חתן הי' צריך לנסוע למנהטן בשביל הניירות שלו להגיע אל לונדון, והי' מבקש רשות מההנהלה בכל פעם לבטל מסדרי הישיבה.⁴⁷

התחלת השליחות – החתונה

ביחידות אמר לו כ"ק אדמו"ר זי"ע שרוצה שינסוע לשליחות אל לונדון, והחתונה יהי' התחלת השליחות. ההסברה בזה ראה לאח"כ כי למקום כמו לונדון, אם לא יכירו אותך מקודם, לא ירצו לקבל אותך ולעולם, השליחות לא יצליח. אמנם כשאר תגיע בשביל החתונה, זה יהי' כבר הדרך להכנס אל העבודה. וכך הוה והוקבעו יום החתונה לח"י אלול תשי"ט. בא בקשרי שידוכין בחודש כסלו, והי' חתן עד אז. הי' יושב ולומד, ולא הי' יודע מתי יהי' החתונה, מה יעשה וממה יתפרנס, והכל הי' סומך על כ"ק אדמו"ר לעשות כפי אשר יורה. כששאל מה יעשה שמה, הגביהה כ"ק אדמו"ר שתי ידיו ואמר ס'אז דא טויזענטע זאכן צו טאן, טויזענטע זאכן, אמנם לפועל מה יעשה בתחילה, "עפען א סניף פון מרכז [לעניני חינוך], און מ' וועט זיך אדורכשרייבען, לבוא

⁴⁶ זה לא שמעתי ממנו, אמנם שמעתי מאחרים.

⁴⁷ מכיון שישנם מקוראי קונטרס זה בחורים מהישיבה, ורואים דבר זה וחושבים שהם דברים של מה בכך, ועושים ככל העולה על רוחם. מצד גודל הענין, אביא בזה ממכתב ששלח בענין זה. ואם תשאל הלא אין כאן בקובת זה המקום לענין של הדרכה, הרי כל מטרת קובץ זה הוא לעורר בחורים ללכת בדרכי ישירים וכלי האי ואלו שיפעלו הדברים. יש לבחורים לפעמים רעיונות לשנות הדרך ללמוד, ולפעמים בצדק עמם. ונקודת הענין, שבעוה"ז אין שלימות, אין טוב בלי רע וכו'. ולכן יתכן שישנו חסרון אמיתי, אבל כך הוא הסדר שברא בו הקב"ה העולם. ואין לומר שאם כן יש לנו לעשות מה שנראה לנו, התלמידים שלנו הם "ביתיים" ולא מדבריים" (הביטוי הוא לגבי פרות הישנות באפר, משנה בסוף מסכת ביצה) ויש להם בעל הבית להקשיב אליו. ההנהלה הם הבעל הבית של בחור, בשגם הוא בשר ודם ויוכל להיות בו חסרונות, אמנם הוא הבעה"ב, והטענה שעושה שלא כהוגן הוא על שה שמינה אותם בתור ממונה, ולמעלה מעלה כמארז"ל גם ריש גרוגתניא מינו מן שמיא והעצה היא ללכת בדרכי נועם ובדרך ארץ לדבר, אך לא בדרך הפרטי שלו, כי ע"ז מנתק עצמו מכל הסדר, ונהי' "מדברי" ר"ל ולא ב"ייתי".

בכתובים להתייעץ על המשכת העבודה מה ואיך לעשות. וככה בחילופי מכתבים הורה לו כ"ק אדמו"ר איך להתנהג, מאז ועד השנים האחרונות.

אחרי קבלת השליחות

בקשר ליחידות בו קבל ישר השליחות, סיפר שמיד הרגיש שכל היחס של כ"ק אדמו"ר אליו השתנה, היינו איך שכ"ק אדמו"ר דובר, ה"טון" של קולו הקדוש הי' ביחידות ברצינות זייער ערנסט, ופתאום נשתנה ה"טון" בקול יחידותי, כמו שמדבר איש אל רעהו, איך לסדר דבר זה וענין זה⁴⁸. והיינו באותו יחידות, שנשתנה הקול כשדברו בעניני עבודת השליחות.

השתתפות הרבי בחתונתו

כשכ"ק אדמו"ר הורה לו ביחידות שחתונה יהי' בלונדון ויהי' החתונה התחלת השליחות, נתאכזבת הרבה, כי רצה שכ"ק אדמו"ר ז"ע יהיה המסדר קידושין.

ביקש שכ"ק אדמו"ר ישתתף לכל הפחות ברוחניות. כ"ק אדמו"ר ענה "נישט נאר אין רוחניות נאר אויך אין גשמיות". לחתונתו באו שלושה שלוחים בשליחות כ"ק אדמו"ר: ידידו ר' לייבל ראסקין⁴⁹ שנשלח אז בשליחות כ"ק אדמו"ר אל כמה עיירות באירופא, וגם בא אז בקשרי שידוכין עב"ג שתחי' [להבדיל בין חיים לחיים]. הר' יוסף ווינבערג שהי' במדינה אחרת באירופא אז, והר' בערל בוימגארטן⁵⁰, שניהם היו ג"כ באירופא מסיבות שונות.

בשעת החתונה הגיע טעלעגראם מכ"ק אדמו"ר עם ברכות מזל טוב. ונמצא שהי' כאן השתתפות גם בגשמיות.

פרק שלישי: החתונה והתחלת השליחות ללונדון

נסיעתו ללונדון/ תנאים שלו, התייסדות צא"ח/ אחרי קבלת השליחות/ השתתפות הרבי בחתונתו/ איך האב הנאה געהאט פון דיין קומען/ להראות כח התורה/ תוכנית לעשרה שנים/ קטעים ממכתב אל אחד מהחסידים בלונדון אז/ תיקון המצב הגשמי בברינאו/ נסיעה לגייטסהעד/ תשכ"ג – גזירת משקה/ פס"ד של רב ע"פ הרבי/ שליח צ"ל תמיד בשמחה/ שלונדון יהי' לאות ולדוגמא/ בנות צריכים בנין יפה

⁴⁸כפשוט שאין הכוונה העדר המסו"נ. אלא ראה במוחש שיוני היחס בין סתם חסיד לשליח. כידוע בענין זה ששלוחו של אדם נעשה כמותו דהמשלח.

⁴⁹שנללח אח"כ לקסבלנקה, מרוקו
⁵⁰שליח כ"ק אדמו"ר ז"ע לארגנטינה

נסיעתו ללונדון

נסע ללונדון ע"י ספינה, נסיעה למשך שבוע ימים, והגיע אל לונדון שבוע לפני החתונה. מאז שנסע הי' אז אסור לחזור למשך שנתיים.

הי' מקום קשה ועבודה קשה, וקשה מאוד הי' לו להיות במרחק מכ"ק אדמו"ר. ידידו יבלחט"א ר' מאיר שי' הארליג הי' שולח מכתבים אליו מהנעשה והנשמע בבית רבינו, וזה הי' רוח החיים שלו למשך שנים אליו. התבטא על מכתבים אלו, שזה הי' כמים קרים לנפש הנמצא במדבר שמם בלי מים.

תנאים שלו, התייסדות צא"ח

כמה ימים לפני החתונה עשו מסיבת תנאים ובו השתתפו כו"כ מזקני החסידים, ובו ייסדו צעירי אגודת חב"ד דאירופא. הי' ישיבה (אסיפה) לכמה שעות, ור' בערל בוימגארטן רשם מזה פרטוקול שנשלח לכ"ק אדמו"ר. הפרטוקול הוא בן ששה או שבעה עמודים וישנו בנמצא.

בשעת האסיפה דיבר ר' לייבל ראסקין בחוזק על הקריאה שהי' כ"ק אדמו"ר קורא "ופרצת", לפרוץ ימה וקדמה צפונה ונגבה, ואיך שזה הוא משימת החיים, ורואים במוחש איך שקריאת כ"ק אדמו"ר פועל בכל העולם. ביקר בכמה וכמה עיירות ופינות נדחות באירופא, ובכל עיר הי' אחד שהי' בא בקשרי מכתבים עם כ"ק אדמו"ר וכ"ק אדמו"ר הי' פועל על ידו בכל העיר.

דיבר איך שזה הוא הדרך הראוי לתמים, שהתנאים שלו אינם ענין פרטי, אלא הוא מקשר לזה השליחות של כ"ק אדמו"ר, וזהו המחשה של קריאת כ"ק אדמו"ר "ופרצת"⁵¹.

להראות כח התורה

הורה אליו כ"ק אדמו"ר שיוודא לפעול בכח התורה, "ווייען דיין כח התורה". בקשר לזה סיפר המעשה הבא:

לחתונתו בא הרה"ג ר' הלל ע"ה מעדליע, הרב של העיר לידס, צפון אנגלי'. הי' גאון ובקי, ועיקר המומחיות שלו הוא בירושלמי.

באנו בדיבורים, והציג גמרא ירושלמי ושאל שאלה על הפשט. האמת היא שמעולם לא עסקתי בלימוד גמרא ירושלמי. אמנם הקשבתי לדבריו, והצטרך הרב מעדאליע לכפול הלשון של הגמרא שאבין הפשט והשאלה. וכמובן הציע תירוץ שלו על השאלה ושאל האם זה פשט טוב.

⁵¹ הקריאה של "ופרצת גו" הי' בעיקר בשנות תשח"י ותשי"ט, זה הי' צו השעה אז –אלול תשי"ט - ובזה חיו.

חשבתי לדקה ואמרתי הרי יכולים ללמוד יותר פשוט באופן אחר, והצעתי לו תירוץ שני. הוא נתפעל הרבה מזה, עד כדי כך שכתב לכ"ק אדמו"ר שנהנה לראות "כח התורה" של השליח החדש.

נסיעה לגייטסהעד

בתחלה הי' נוסע גם כן לגייטסהעד לדבר וללמוד עם בחורים שמה, ולקרובם לחסידות ע"י כח התורה. אמנם במשך הזמן מרוב העסק בבית ליובאוויטש לא יכול, ונסעו אחרים במקומו. הרבה מהמקורבים לליובאוויטש הגיעו משמה. הר' בןציון שמטוב, ובמשך הזמן ר' מענדל פוטערפאס ואחרים.

קביעות בהתחלת כל יום בתורה

הי' לו קביעות עתים בכל יום בתחלת היום למשך זמן, הי' לומד ענינים שונים, גמ' נ"ך ומשניות. במשרדו הי' נ"ך קטן וגם משניות קטן ומשתמש בהם בכל יום⁵².

לעיל הזכרתי שהי' לומד ב770 הלכה רוב היום, והרבי הי' בעד זה. בקשר לזה סיפר: בשביל קבלת "יורה יורה ידין ידין" הצריך אותי הרב פיקארסקי ללמוד גם סימן י"ז מאבן העזר, הלכות היתר עגונות. זייער א שווערע און קאפמלעצירטע סימן, ואמרתי לו בשביל מה אלמוד סימן קשה כזה, הרי היום אין כ"כ בעיא של עגונות ולעולם לא יבואו עם שאלות כאלו. ואמר לי, לערן סימן י"ז, וועסט האבן א געשמאק אין אבן העזר, און דו וועסט אדורך לערנען גאנץ אבן העזר. וכך הוה, ובהיותי בלונדון בתחלת היום הייתי לומד חלק אבן העזר עד אשר למדתי כל אבן העזר.

גם הרבה שנים הי' לומד מס' סנהדרין, על שאלתי למה דוקא סנהדרין, אמר שהרבי הי' תמיד לומד מס' סנהדרין, ולכן בחרתי מסכת זה. אמר שבפשטות הטעם שלמד הרבי מסכת זו כי בדורנו הרבי הוא במקום הסנהדרין ועל פי יצאו ועל פיו יבואו⁵³.

איך האב הנאה געהאט פון דיין קומען

בענין הנסיעה הראשונה שלו חזור אל כ"ק אדמו"ר לאחרי יציאתו לשליחו. החתונה היתה ביום ח"י אלול תשי"ט, והיתה קשה עליו פרידתו, וגם הי' צריך להגיע לארה"ב בכדי הפאספארט [דרכון] שלו. ביקש רשות מכ"ק אדמו"ר לחזור לניו יארק, וכ"ק אדמו"ר ענה לו שיכול להגיע בחודש אלול, ובלבד שיחזור קודם ר"ה. בנו בכורו הרב לוי יצחק שי' נולד בי"ג אב, והיתה פדיון הבן שלו חודש לאח"ז, בי"ב אלול, ונסע אחרי פדיון הבן אל ניו יארק למשך שבועיים.

⁵²שאלתי אותו פעם ע"ד לימוד נ"ך, שלא ראיתי שיהי' זה לימוד שלומדים. ואמר נ"ך איז דאך א חלק פון תורה, תורה שבכתב, וגם כתוב בהיום יום שחסידיים תמיד למדו נ"ך. ישנו מכתב כ"ק אדמו"ר מוהרי"ץ נ"ע בזה - _____
⁵³לא הבאתי זה לחדש שהי' לומד קצת בכ"י, אלא להביא מה הוא למד. כפשוט, בלילה גם כן הי' תמיד לומד עניני נגלה וחסידות, ובזמן הפנוי. ובשופטני לא עסקינן.

כ"ק אדמו"ר אמר לו שחצי דמי הנסיעה ישלם כ"ק אדמו"ר, וחצי האחר יהי' בהלואה⁵⁴ בשנים אלו הי' כלל שאסר כ"ק אדמו"ר השלוחים לחזור לניו יארק ללמשך שנתיים. ולכן לא הורשה להשאר עד ר"ה, וגם לא נכנס ליחידות. אמנם כן נכנס אל כ"ק אדמו"ר זי"ע לדבר, אמנם זה לא הי' בתור יחידות, כיון שבעיקרון הי' אסור להיות בניו יארק, וכל שהייתו שם הי' רק לשם הדרכון.

הפעם הבא שהגיע לכאן, הגיע עם "טשארטער" הראשונה מאנגליא בתשכ"א. אז הי' נסיעה רשמית, כיון שכבר עברו שנתיים שאז שנשלח. אמר לו כ"ק אדמו"ר שרוצה ליתן לו מאה וחמישים דולר עבור דמי הנסיעה. ענה שהפעם נסע על חשבון המוסד, כי מטובתו וצרכתו של המוסד הי' שיגיע לדבר אדווכריידען ענינים השונים של המוסד.

אמר לו כ"ק אדמו"ר, וויבאלד אז דו האסט הנאה געהאט פון דיין קומען דא, און איך האב אויך הנאה געהאט פון דיין קומען דא, וויל איך צאלן פאר דיין טיקעט.

תוכנית לעשרה שנים

אמר שבראשית שנותיו בשליחות, קיבל טלפון מהרב חדקוב שיערוך רשימה של תוכנית לעשרה שנים, וישלח אל המזכירות, ואם יהיו הוראות יגידו אליו, ולא היו שום מענות. היינו שהסכים כ"ק אדמו"ר עם תוכניותיו.

קטעים ממכתב אל אחד מהחסידיים בלונדון אז

התחלת השליחות, - וכמובן גם המשכה תמיד כל הימים הי' מלא עם אלו שעמדו מנגד, והצטרך להתייצב חזק נגד כל המונעים ומעכבים. מכתב זה שנשלח אל אחד מהחסידיים בלונדון אז, מראה קצת על קושי השליחות והצורך להתחזק בתוקף שלא להתפעל. חלקה נדפס באגרות קודש ח"ט אגרת ז'קעב, והושלמה ע"פ צילום האגרת.

ב"ה, כ"ו טבת תש"כ

ברוקלין.

הרה"ח אי"א נו"נ וכו' מוה' שי'

שלום וברכה!

זה זמן רב ביותר שאין ממנו כל מכתבים וידיעות, ויהי רצון שיהי' זה סימן טוב שהכל בסדר ובשלימות, ויהי רצון שכן יהי' גם בהענין אודותו באתי לקמן, והוא:

הגיעתני שמועה מוזרה ביותר וביותר, אבל כיון שמקורה מאנשים כשרים לעדות ויותר משנים, מחויב הנני לברר הענין, ולעשות מה בזה.

⁵⁴ כן זכור לי שהי' בפעם הראשונה. אמנם יתכן שהי' בפעם הבא.

תוכן השמועה היא, שכאשר פלוני אומר שיעור ברבים באיזה שיהי ענין, בנגלה או בחסידות, הרי כת"ר מתערב בפומבי, דוקא בקושיות ופירכות ורמינהו וסתירות וכו' וכו'. וקרה הדבר לא פעם ושתיים ובאקראי, אלא שנעשה הענין לדוקא ולסדר קבוע.

באם הענין של השמועה, ח"ו נכון הוא, מובנת הפליאה מהולה בצער, שהרי זהו דין מפורש בתורה בהנוגע לגודל הזהירות דהלבנת פני חבירו ברבים⁵⁵, בנגלה דתורה, ועוד מודגש הדבר ביותר וביותר ע"פ הוראת תורת החסידות, בענין דאהבת ישראל, ושכולן מתאימות ואב אחד לכולנה, מתחיל מתניא קדישא ועד לזהחלצו גו' נקמת ה' במדין וגו'⁵⁶.

לימוד זכות (קלוש יותר מדי) יש להביא, שהכוונה היא לברר דין תורה לאמיתתה, שאי אפשר לסבול ח"ו סילוף באיזו נקודה ופרט שיהי'. אבל אז הרי אין מובן כלל, למה זה נעשה הדבר דוקא ברבים, (שאז יש כאילו זמורת זר – שיבחנו הנאספים, מי הוא היודע ובקי כביכול. משא"כ כשיהי' ביחידות, שאין שם אלא הקב"ה שיבחין וישער שבח זה שמצא הקושיא).

כתבתי לעיל שהתמי' מהולה בצער, לא רק לאחר שמבואר מקור ההנהגה בדרוש החלצו בענינים כהנ"ל, נוסף על הפס"ד בתורה, אלא שעוד גדל הצער – עד כמה גדול החשך כפול ומכופל ופיתויי היצר הרע,

שהגע בעצמך, כמה וכמה שנים נמצאים אנ"ש שי' בלונדון, וביניהם זקני אנ"ש וכת"ר בתוכם, שתפקידם הוא כהוראות רבותינו נשיאינו⁵⁷ מייסדי ומנהלי ישיבת תומכי תמימים, להיות נרות להאיר. ומבין כולם יחד לא נראו, במשך עשרת השנים ויותר, הפעולות הכי גדולות שעשו בלונדון בהפצת המעינות חוצה, ואפילו לא בהפצת היהדות. כי במשך כל השנים האלו, נתקרבו, אולי, על ידי כולם יחד, אנשים מתי מספר, לתורה ומצותי'. אבל בהנוגע להפצת המעינות חוצה, אפילו בתוככי האברכים בני הישיבות בלונדון, ומי יאמר – שיעור לגדולים ולקטנים, מסיבות שבת שונות וכיו"ב, נעשה ברפיון ידים, בדוגמת המבואר בדרושי ר"ה⁵⁸, אופי הפעולות הבאות ברפיון ידים.

בהשגחה עליונה, ושלא ע"י השתדלות כלל של אנ"ש בלונדון, בא לשם אברך, שהי' במחיצת תומכי תמימים, שנים ספורות, לא ראה, לא את כ"ק מו"ח אדמו"ר ולא את כ"ק אביו אדמו"ר (מוהרש"ב) נ"ע, גולה ונודד ממדינה למדינה, ופשיטא שאי אפשר לדרוש ממנו אותן המסירת נפש והנחת הישות של עצמו, שאפשר לדרוש מזה, שראה מאורות, וכשהיו במקומם, ז.א. בתומכי תמימים דליובאוויטש, ובתוקף אורם. ודוקא זה – האברך

⁵⁵ דין מפורש בתורה . . דהלבנת פני חבירו ברבים: ראה שו"ע אדה"ז או"ח סקנ"ו ס"ח. חו"מ הל' אונאה וגניבת דעת סל"ט. וש"נ.

⁵⁶ ע"פ הוראת תורת החסידות . . מתחיל מתניא קדישא ועד לזהחלצו גו': תניא פל"ב. דרושי החלצו – לקו"ת מטות פה, סע"ד ואילך. קונטרס החלצו תרנ"ט (סה"מ תרנ"ט ס"ע נג [ע' רכה] ואילך). ועוד.

⁵⁷ שתפקידם הוא כהוראות רבותינו נשיאינו . . להיות נרות להאיר: ראה לקו"ש ח"ב ע' 484 ואילך (תו"מ התוועדות ח"ד – תשי"ב ח"א – ע' 227 ואילך). ובכ"מ.

⁵⁸ המבואר בדרושי ר"ה, אופי הפעולות הבאות ברפיון ידים: ראה סידור (עם דא"ח) ד"ה להבין ענין תקיעת שופר (רמו, סע"א ואילך).

– הניח עניניו ורוצה לעשות מה בלונדון, לכפר על העון של כו"כ מאנ"ש דשם, שלא מלאו תפקידם המוטל עליהם מרבתינו נשיאינו (אף שמצאו פנאי להתעסק בענינים שלהם, הפרטים),

והנה לא לבד שאין מסייעים בידו, אלא כו'. והרי על פי שכל, גם דנה"ב, האט מען געדארפט טראגען עם אויף די הענט, און לערנען זיך מהנחת עצמותו, ולהגדיל כבודו בעיני כל הסביבה. שאם אי אפשר לפעול בעצמו, לעשות בהפצת המעינות חוצה, חוצה כרצון רבתינו נשיאינו, הרי עכ"פ, די הנחה האט דאך געמעגט זיין, שלא להיות מעלים ומסתיר על זה.

קשה לי להאריך בדבר המבהיל כהנ"ל, ובפרט שהרי השערה חזקה שבקראו מכתבי זה, הרי יקפיד עלי וירגיז ברוגזה "העולה מעלה מעלה". אבל מה אעשה, וכנראה שאנ"ש בלונדון, אין ברצונם או שאין ביכולתם, למנוע האמור. והוא בעצמו, או שאינו יכול או שאינו רוצה⁵⁹ – להביט על הענין כמו שהוא. ועד שלא תבוא מחאה מצדי, הרי גם אני לוקח חלק בהנהגת כת"ר בכל ענין האמור,

ולא אכחד, אשר עוד כוונה בזה: לא רק לצאת מהערבות, כי אם, והוא העיקר, שעכ"פ מכאן ולהבא, תופסקנה המניעות האמורות בעבודת האברך האמור, אשר בעזרת השם יתברך וכברכת כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא ישראל נשיא דורנו, לכל אלו הממלאים שליחות כהנ"ל, יצליח בפעולותיו.

ואם אזכה, הרי יפעלו דברי האמורים, עד שאלו, שהפריעו בהנ"ל מאיזה טעמים שיהיו, הנה מכאן ולהבא, יסייעו בכפלים, וע"ד המבואר באגרת התשובה לרבנו הזקן סוף פרק ט': הי' (צ"ל) רגיל לקרות דף אחד יקרא שני דפים כו'.

בברכה לבשו"ט באמת בכל הנ"ל,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א

א. קווינט, מזכיר

שיעור גמרא לבעה"ב

סיפר שכ"ק אדמו"ר אמר לו ביחידות קודם יציאתו שיש לו ל"וויזען דיין כח התורה", ושיתן שיעור גמרא בבית ליובאוויטש, והי' מוסר השיעור, כל אנ"ש הגיעו, והי' מכין השיעור שיהי' בטוב טעם ודעת, עפ פני יהושע ועוד. על שיעור זה הי' אחד מהשישישים יושב ומקשה קשיות, כמפורט בהמכתב דלעיל.

לי"ט כסליו אירגן התוועדות מכובדת והדפיס הזמנות מכובדות כמו שעושים לחתונות, ושלה לרבנים ואנשים מכובדים, ואכן הי' השתתפות ראוי'. עמד שם ועשה סיום על הש"ס, וחזר הדרך מכ"ק אדמו"ר. באמצע בא

⁵⁹ מעולם הוא לא כתב על זה שום דבר לכ"ק אדמו"ר, הרי לא הי' מה"צרות חסידים" מישהו אחר כתב או אמר לכ"ק אדמו"ר ע"ז.

הרב התמים של המכתב והי' פורך הפלפול בשעת מעשה בפני עם ועדה, ואחד מהרבני העיר החזיק הפלפול והגן עליו באמרו "ער זאגט גוט", והסביר איך⁶⁰.

תיקון המצב הגשמי בברינא

בשנות הכ"ף הראשונים נשלח ע"י כ"ק אדמו"ר אל ברינא לתקן המצב הגשמי אשר הי' שורר שמה. המצב הי' גרוע ביותר, לא הי' מה לאכול, והמצב הגשמי של הפנימי הי' ירוד ביותר. ונשלח שמה לתקן המצב, ואסף ממון רב על זה, קנה מקררים בשביל הישיבה, אבנים בשביל שיהי' רצפה בשביל החצר ועוד תיקונים רבים.

תשכ"ג – גזירת משקה

בענין גזירת המשקה, כמה פעמים דיבר בענין בחריפות מאוד שלא להקל בזה כלל, וח"ו להעלים עין ממה שהרבי אמר בפירוש, שאם אין מקפידים על זה מ'האלט נישט אפ'ן קליאמקע⁶¹ וכו'. הי' בענין זה הוראה מכ"ק אדמו"ר שאין הגזירה חל עליו, ובקשתיו לחזור על הדברים.

וסיפר: שמחת תורה הייתי לוקח הרבה משקה, וכך הייתי יכול לדבר אפענערהייט, ולתבוע מה שיכולים וצריכים לתבוע. היו לנו הרבה תוצאות טובות מהתוועדויות אלו, גידול הזקן אצל אחד, ענין אחר אצל עוד אחד, והרבה פעולות טובות.

כ"ק אדמו"ר דיבר אודות איסור שתיית המשקה יותר מג' כוסיות בקיץ תשכ"ג, וכתבתי אז אל השווער⁶² שקשה עלי להתוועד מבלי לקחת משקה. דהיינו שאינו יכול לתבוע בחוזק איזו ענין מסויים באם לוקח רק ארבעה כוסיות. כתבתי זו היתה בלי כוונה לשום דבר, רק כמו שמיסח לפי תומו, ולא רציתי שיכניס מכתב זה אל כ"ק אדמו"ר, וכתבתי במכתב בפירוש: שלא להכניס המכתב אל המזכירות.

אמנם לפועל אכן הראה המכתב אל כ"ק אדמו"ר, ובאחד מהלילות של חול המועד סוכות התוועדתי בהסוכה של ר' בןציון ריידער. וצלצלו מניו יארק אל הבית, ואח"כ אל ביתו, ואמר הרב חדקוב "וועגען דעם וואס דו האסט געשריבען צום שווער וועגן משקה, האט דער רבי געזאגט בלי הגבלות⁶³". שאלתי אותו שאם אני לוקח לבדי משקה ועל האחרים ישנו עדיין הגזירה זה גם לא יפעול כלום, מאחרי שלא יהיו "מקבלים". ענה הרב חדקוב: "דער רבי האט געשריבען "בלי הגבלות" היינו גם לאחריים בישבם עמו.

⁶⁰ אם תשאל למה הכנסתי מכתב זה לכאן, הרי למאי נפק"מ להביא מה שקרה מלפני יותר מחמישים שנה, וגם הרי זה אינו יפה למקבל המכתב. התשובה על הראשונה היא שצריכים לדעת ששליחות הוא דורש כוחות מרובים, לא להתפעל משום מונע ומנגד. וכבר הי' לעולמים, וצ"ל עז כנמר נגד כל שטערונגען.

ועל השנית, שאלתי חוות דעתיהם של כמה עוסקים בענין זה, ואמרו שכיון שלא הובא כאן מי קיבל המכתב, וגם המכתב כבר נתפרסם, הרי אין זה גורם היפך הכבוד.

⁶¹ עיין תורת מנחם חל"ה עמוד 145, חל"ו עמודים 80, 351 ואילך.

⁶² ר' בןציון שמטוב ע"ה, שהי' אז בניו יארק.

⁶³ כן רשום אצלי. אחד מבניו תיקן זה ואמר שהי' המענה "צו דיר האט עס קיין שייכות נישט". אמנם לא הי' "בלי הגבלות". והי'

באמת, הרב חדקוב צלצל בשעה מדויקת, אחרי שהי' שמה נוכח מישהו, שהשתדלתי לפעול עליו ענין שהי' קשה מאוד בשבילו, וכך בדרך הרגיל הרי לא יקח אדם זה על עצמו. אמנם אחרי שלקח הלה הרבה משקה, החליט בענין קשה ב"ה, וזה הי' רק בשביל ששתה הרבה וכו'.⁶⁴

ואמר אח"כ שצריך לוודא שלא ידעו מזה שתי אנשים: ר' בןציון שמטוב ור' בערל שמטוב.

ר' בןציון ריידער הי' גר בשכונה אחרת, ולקח זמן עד שחזרתי הביתה, וצלצלתי אל הרב חדקוב. זה הי' לערך 12 בלילה ואולי מאוחר יותר.

ודיבר הרב סודאק אז שלעצמו יש לו הוראה מיוחדת שיכול לקחת יותר ממהגבלה, אבל מי לוקח לעצמו רשות לקחת יותר מד' סתם אזוי בלי א בפירוש'ן היתר..

פס"ד של רב ע"פ הרבי

דיברנו קצת בענין לימוד הלכה והלכות הצריכות, וסיפר על אירועים שונים שאז השתמש עם ידיעותיו מהלכה. למרות שזו לא היתה ענינו בשליחות, מכל מקום תמיד שאלו אותו שאלות וגם בבית הצטרך לדעת הלכה. בכלל הי' מתדבר עם הרב חנוך פאדווע ע"ה⁶⁵. וסיפר שהי' ענין מסויים בהלכות נדה שהיו שואלים אותו אברכים מאנ"ש, ודיבר על זה לכ"ק אדמו"ר, וכ"ק אדמו"ר ענה לו שלא יפסוק בעצמו איך ינהגו לפועל, אבל הרב פאדווע יפסוק לקולא.

בטעם למה יש ללכת אל הרב והוא יפסוק, ביאר כ"ק אדמו"ר, שלרב מורה הוראה ישנו סייעתא דשמיא. מן השמים מסדרים לכל אחד אופן פרנסתו מאיזה מקור יגיע, ומי שנתמנה בתור רב, מן השמים רצו שבאופן כזה יהי' פרנסתו, ולכן עוזרים לו מלמעלה שיפסוק כפי האמת. ולכן צריך להעביר שאלות כאלו לרב שפרנסתו הוא מהוראה בפועל.

שאלה זו, ביאר כ"ק אדמו"ר, היא שאלה מסובך ביותר, ומורכב בו כמה וכמה סוגיות ושיטות שונות, און מען קען גרינג פארקריכען, מאחר שישנם כמה וכמה שיטות המקילים והמחמירים, והרי זה כבנין שכל דבר תלוי על השני, ולכוון אל האמת צ"ל סייעתא דשמיא הרבה, וכיון שנתמנה בתור רב, מן השמים יעזרו לו לפסוק להלכה.

אח"כ כשהגיע ללונדון ודיבר עם הרב פאדווע מסר לו הדברים הנ"ל, שאל אותו הרב פאדווע וואס בין איך א שייגעץ אז איך זאל אזוי פסק'נען? הרי בזה יכולים לעשות טעות קטן ויהיו בעיות גדולות מזה.

מכל מקום כיון שכ"ק אדמו"ר הורה כן עשה, והורה לפועל כפי שהורה כ"ק אדמו"ר לפסוק.

שליח צ"ל תמיד בשמחה

⁶⁴ פרט זה שמעתי מא' מבניו.

⁶⁵ ראב"ד קהילות החרדים של לונדון, בעל שר"ת חשב האפוד

פעם דיבר בענין זה שחסידי צריך להיות בתנועה של שמחה, וכן דרש תמיד כ"ק אדמו"ר על הצורך להיות בשמחה. וסיפר שפעם הי' ביחידות ואמר אליו כ"ק אדמו"ר, שרואה שצריך להיות אצלו התנועה של שמחה. היינו שלא הי' אז כ"כ בשמחה, מכיון שהי' טרוד הרבה מבעיות שבאו בניהול המוסדות, ומצב המוסדות, ולקח הדבר ברצינות רבה.

ואמר "אז דער רבי וועט זיין בשמחה, וועל איך זיין אויך בשמחה". בשמעו זאת כ"ק אדמו"ר הגביה שתי ידיו בסימן של הפלאה, ואמר "אויב אזוי וואלט איר געדארפט שוין לאנג זיין בשמחה"⁶⁶.

פרק רביעי: בנין בית ליובאוויטש והמשך השליחות

שהבנין של בית ליובאוויטש יהי' בתכלית היופי

סיפר בענין הבנינים של בית ליובאוויטש, שהורה כ"ק אדמו"ר שיהי' הבנין בנוי עם חימום בנוי מרדיטור ולא יהי' חמימות של גחלת. או שיהי' בנוי כחלק מרצפת החדרים ולא רק שיהי' החימום מראדיאטור אלא שיהי' גופי החימום בנויים בתוך הרצפה, שזה הי' נחשב חשוב הרבה יותר?

אז הי' זה עשוי רק במקומות מכובדים ועשירים, והי' דבר חשוב ויקר. אסף קבוצת אנשים ואמר להם על הוראה זו, ואף אחד לא עזר, ואמרו לו, אויב דער רבי וויל, זאל ער געבן געלט אויף דעם.

ממון לא הי' לו לזה, אמנם זה הי' רצונו של כ"ק אדמו"ר. לכן הוצא משכנתא על הבית על חשבוננו, ושילם עבור דמי החימום בתוך הרצפה.

גם הלבנים של הבנין היו לבנים יקרים ביותר, כל לבנה עלתה סך של פונד אחת, שבשעתו הי' זה הרבה ממון. הבנין עשוי מכמה מאות לבנים אלו, ועלתה זה ממון רב. וכ"ז שיהי' בנוי בתכלית היופי. בשעתו הי' הבנין מהבנינים הכי יפים באיזור.

בנות צריכים בנין יפה

בשעת הבנין קיבלו וראה שיהי' הבנין בשביל בית ספר לבנות ולא לבנים. והסביר שבנין בשביל ילדים בטח יהי', כי הרי לעולם עשו חדרים, אמנם אם יהי' הבנין לנערות עשוי במקום אחר יהי' בנין חלש, ובנות צריכים בנין יפה ללמוד, שכך הוא טבען של בנות.

⁶⁶ כנראה הכוונה בפשטות שאם כ"ק אדמו"ר שמח ממה שעושה, אז יראה שמצליח העבודה, וזה יגרום לו שמחה. כי כל חייו הי' סועל במס"נ במטרה אחת, לגרום נחת רוח לכ"ק אדמו"ר. ואם אכן כן גרם נח"ר, אזי יוצא שיהי' בשמחה.

בריכת שחי' במקום מקוה

גם רצו לבנות בבנין בית ליובאוויטש מקוה לאנשים, ובאה ההוראה שמוכרח שיהי' בריכת המים בשביל שחי'. והסביר⁶⁷ בזה, כיון שאם ילכו לבריכת שחי' במקום אחר, מקום ציבורי, גם אם ישכרו המקום שלא יהיו נשים שמה כשהילדים יבואו, וכן להיפך שלא יהיו אנשים כשילדות יבואו, מכל מקום הילד יחשוב שמותר ללכת לשחות שמה, כיון שבית הספר הלך שמה.

ולכן ילך גם בזמן אחר כשיש תערובות ח"ו, ומובן התוצאות שיוכלו להיות מזה ח"ו. וא"כ רואים שבניית בריכת שחי' קודם לבניית מקוה לאנשים. והרי ישנם כבר כמה מקוואות טהרה, ויכולים ללכת למקוה במקום אחר.

שלונדון יהי' לאות ולדוגמא

סיפר שבכו"כ עניינים רצה כ"ק אדמו"ר שמוסדותינו בלונדון יהי' דוגמא לאות לצורת בית חב"ד. השליח ר' ליפסקער מדרום אפריקא נשלח ללונדון ללמוד איך לסדר בית חב"ד יפה, ושיהי' יפה. וגם הי' כן בעוד מקום או שתים, שנשלחו ללונדון לראות איך לבנות בית חב"ד יפה. כעת לא זכור לי מקומות אלו. דומני וויין הי' אחד מהם. וזה מחמת שהי' יפה וב"ה מוצלחת.

תשל"ב – הדפסת תניא לראשונה בלונדון

בשנת תשל"ב הגיע לניו יארק עם אחד מבנותיו לכבוד חג הפורים. אז, בהיותו כאן, קיבל הודעה מהרב חדקוב שהרבי רוצה שידפיסו ספר התניא בלונדון, ואם אפשר, שיהי' קודם חג הפסח. קיבל ההוראה אחרי חג הפורים, זאת אומרת שנשאר רק שבועות אחדות להדפיס הספר. ענין זה לא הי' שייך במציאות בדרך הטבע, בפרט באנגלי', שטבע האנשים שמה הוא שכל דבר הולך לאט, וצריך להזמין חדשים קודם שצריכים. אבל מכיון שזה הי' רצון הרבי, וועט מען דאס דורכפיהרען.

להדפיס ספר בדרך כלל, היו מדפיסים ע"פ צילום מספר שנדפס כבר, ומצילומים אלו נעשית הדפוס הבא. ובדפוס הבא, היו מדפיסים גם כן צילום מהספר שנדפס לאחורונה, כי לא תמיד היו להם ה"אוריגינל". יוצא מזה, שמאחרי שנדפס מצילומים אחרי צילומים, סוף כל דבר יוצא לאור ספר שבו הרבה מן האותיות מאוד מטושטשות, וכן הדבר הי' גם בספר התניא.

התניא תמיד הי' נדפס מצילומים של דפוס ווילנא, ומצילומים אלו היו מצלמים ומדפיסים עוד פעם במקום אחר, ויוצא שהתניא אינה כל כך מהודרת. און דעם רבי'ס א הוראה צריכים למלאות בהידור רב.

⁶⁷ דומני, שהסברה הזו הי' מכ"ק אדמו"ר זי"ע.

בכדי שיהי דבר נאה ומתקבל, צלצלתי מניו יארק להירשעל גארמאן מלונדון, שהי' מאסף ספרים ישנים, קאללעקטא"ר בלע"ז לו ספר התניא אוריגיןל, מדפוס הראשון של האחים והאלמנה ראם שבווילנא, ופרקו דפי הספר בכדי לצלם אותו ישר מדפוס הראשון, כך יהי' הדפוס באופן הכי נאה. הספר הי' יקר, אמנם לכבודו של כ"ק אדמו"ר פרק את הספר.

עבדתי קשה הרבה לסדר הדברים, ומיד כבר בניו יארק עבדתי על זה, לצלצל המדפיסים והעוסקים בזה.

דפוס זה הי' מיוחד ג"כ, מחמת שנעשית על ידי א יעקיעשע איד, שהי' כל דבר מדויק. ולכן דלא כבספרים אחרים, שכשמראים הספר אל האור רואים שאין כל עמוד של אותיות עומד במדויק באותו מקום בהדף של העמוד הקודם, כי מאחר שנעשית על ידי בני אדם, הרי לאו דוקא כל עמוד של דפוס נמצא באמצעו של הדף ממש. משא"כ כאן, דייק ביותר שכל עמוד של אותיות יהי' במדויק באצמע הדף.

בכלל הי' הסדר, שבתניא לעולם לא הדפיסו שום הקדשות. זה הי' הסדר בכלל, אמנם עכשיו, בכדי להוציא לאור ספר בזריזות כל כך, עולה הרבה ממון, ואין פנאי לקבץ ממון על זה במהירות כל כך. מחמת דוחק הזמן הזה, היתה בזה הוראה שיכולים לקבל הקדשות, ולהדפיס הספר עם ההקדשות, וככה נוכל לממש ההוראה במהירות.

אז האב איך אריינגעכאפט אויף דעם געלעגנהייט, ועשיתי ההקדשה לזכות הרבי, זה הי' הפעם הראשונה שהיו מדפיסים ספר⁶⁸ לזכות כ"ק אדמו"ר, און איך האב מזכה געווען גאנץ אנ"ש להשתתף במתנה זו עבור הרבי. וכולם נתנו הממון לכבודו של כ"ק אדמו"ר.

בדרך שלמעלה מן הטבע, היתה לנו הספר מודפס ימים ספורים לפני י"א ניסן, והבאתי שתי ספרים לניו יארק, בתור מתנה, אחד עבור כ"ק אדמו"ר, וא' עבור הרבנית. לשתי ספרים אלו עשינו הכריכה כריכת עור, שיהי' מהודר לכבודו של הרבי.

הגעתי לניו יארק, ואמרתי ללייבל גראנער שהנני רוצה להגיש התניא אל הרבי, לייבל אמר שהוא האחראי להכניס כל דברים כאלו אל כ"ק אדמו"ר, ולכן הוא יתן זה אל הרבי. עניתי לו אני רוצה ליתן זה בעצמי, ולייבל שאמר שאין הדבר אפשר. נו, חשבתי, הוא לא הגבאי היחיד כאן, אשאל הרב חדקוב. שאלתי אותו, ושאל אותי מתי אני רוצה ליתן הספרים. אמרתי כשהרבי הולך חזור מתפלת מנחה⁶⁹. האט ער מיר געזאגט "דו האסט מיר געראנישט נישט געזאגט". דהיינו, שאני יכול לעשות זאת, אבל זה בלי אחריותו, כאילו שאני בא להגיש הספר מעצמי מבלי לשאול רשות.

⁶⁸ לא זכור לי באם אמר ספר בכלל, או ספר התניא. אמנם כפי מיטב ידיעתי לא אז הופיע עדיין ספר עם הקדשה לכ"ק אדמו"ר. היום, כל דבר מדפיסים כותבים "לחיזוק ההתקשרות" או "לכבוד" אמנם דבר זה אז הי' יקר המציאות, שלא עשו שום פעם.
⁶⁹ בכלל הי' הסדר, שכשהי' כ"ק אדמו"ר יוצא לתפלות מנחה ומעריב, הי' הולך ישר לביהמ"ד והולך ישר חזור, ולא היו רשאים לעצור כ"ק אדמו"ר. אם הי' אחד רוצה להכניס איזו דבר, הי' זה תמיד דרך המזכירים. אמנם כאן, רצה להעביר מעצמו, וכביכול הרשה אותו הרב חדקוב באופן זה.

כן עשיתי, וכ"ק אדמו"ר שמח הרבה מזה, ונתפעל ושמח שנעשית המלאכה בזריזות כזה והצליח הדבר לפועל. כ"ק אדמו"ר שאל האם יש עוד טופס, וב"ה הי' לנו, שהכנתי בעצם עבור הרבנית. וכשעניתי שכן, אמר שיגישו את הספר בין השיחות באמצע ההתוועדות.⁷⁰

הצורך שיהי' דוקא לימודי חול

עד שנת תשל"ב לערך התקיים הבית ספר גראמאר סקול על ידי ליובאוויטש ואז התחילו ישיבה קטנה וקראו לה בשם "מכינה לישיבה", והי' זה אחד מהע"א מוסדות שהוקמו לכבוד שנת השבעים. כמסרתי אודות זה לכ"ק אדמו"ר כתבתי אז מען קען שוין פטור ווערען פון די לימודי חול, מאחר שה"סקול" קודם הי' בעיקר בשביל מקורבים, והיו אז (בתשל"ב) מספיק בחורים מאנ"ש לייסד ישיבה וגם היו בעיות עם הסקול שנפתח עוד סקול אחר, והלכו שמה הרוצים ללמוד לימודי חול. וכתבתי לכ"ק אדמו"ר אז ב"ה מען קען שוין פטור ווערן פון די לימודי חול. על דבר זה ענה כ"ק אדמו"ר "יגרעו מהלימודי חול ויהי' GCSE מלאים", הלימודי חול שיש בבתי ספר של חוגים אחרים, מטעם הממשלה.⁷¹

וההסביר בזה, משום שישנם הרבה משפחות ששלחו בניהם לליובאוויטש, הם בעצמם התקרבו לליובאוויטש, אבל היו מלומדים היטיב בחכמות חוץ. בהיותם מולמדים וחכמים בלימודים אלו, הרי זה בלתי אפשרי להם שישלחו בניהם שיהיו עמי הארצים גמורים באנגלית ובמטימקי' וכדומה. ולכן, אם יש לנו מוסד אשר מתאים לצרכיהם, אז ישלחו ילדיהם אצלנו, ואם לא ילמדו אצלנו לימודי חול, אז ילכו למקום אחר, ואז לא יהי' להם שום קשר לליובאוויטש.

בענין זה דיבר הרבה פעמים, כידוע איך ששלל כ"ק אדמו"ר כל כך הלימודים בעניני חול, ואמר שאמנם הכלל הוא לשלול לימודי חול, אמנם בשביל לונדון היתה בזה ההוראה מיוחדת ללמוד דוקא לימודי חול, בכדי לאכלס המקורבים, כך ישלחו בניהם למוסדות שלנו, ואחרי זה יכולים לפעול עליהם ללמוד בישיבה ולא לאוניברסטי' ומשם הלאה למעלה בקודש.

משפחת ר. הוא דוגמא מוחשית לזה, הוא, האב, הוא מלומד מאוברסטי' חשובה ובמדריגה גבוהה. לשלוח בניו למקום שאין שום אנגלית, יהי' היפך כל ענינו והרגלו, ולא יעשה זאת. אבל מכיון שהי' לנו מוסד חינוך כזה, שאיפשר לימודי חול במקצת, עם ההדגשה ורוב היום בעניני קודש, שלח בניו ובנותיו אצלנו, והנה עכשיו יש מזה בלעה"ר, הרבה משפחות, וכמה שלוחים יצא מהם, וכן הוא בעוד כמה משפחות.

וכל זה משום שיש לנו לימודי חול בהמוסד. וגם לגבי מכינה הוא אותו הדבר, והאריך בזה.

מוסד צ"ל עם השם ליובאוויטש

מענין לענין, רצו בזה לעשות איגוד של המוסדות של בית ספר תיכון הנ"ל גראמאר סקול של ליובאוויטש והמוסד של פרדס, בית ספר פרום אבל לא ליובאוויטש, ורצו לייחדם שיהי' מוסד אחד, של ליובאוויטש ושל

⁷⁰ לא זכור לי אם ההתוועדות של י"א ניסן או שבת קודש. לכאורה של ש"ק.

⁷¹ הי' בזה מילים חריפים, דומני שהי' הביטוי "ח"ו שלא יוגרע מלימודי חול ויהי' GCSE מלאים.

ה"וועלטישע", שקראו להמוסד שהם פרד"ס הויס. וחשבו שיקראו לזה בשם שיאגד שתייהם, בית פרדס ליובאוויטש או משהו כזה. או שיהי' שם פארעווע שאינו מעניני אחד מהמוסדות של ליובאוויטש או פרדס. ואמר הרב סודאק שישאל את הרבי, והרבי ענה שאם רוצים יכולים לאגד ביחד, אבל בתנאי שישאר שם ליובאוויטש על המוסד, כך שתלמיד יגדל, ויהי' איפה שיהי' ידע שהי' בליובאוויטש ושיש לו קשר לליובאוויטש. ובכל מקום בעולם שילך, ידע שיש לו מקום בליובאוויטש. וחשוב בעצמך, אמר, בשנים ההם היו רק מתי מספר של בתי חב"ד, אבל דיבר אז הרבי מיט א ברייטער קוק, שיהי' זמן שליובאוויטש יהי' בכל מקום בעולם, בכל ארבע כנפות הארץ, ורוצה כ"ק אדמו"ר וחושב על אז. עוד רצו שיהי' וועד מטעם ליובאוויטש, וגם וועד מטעם פרדס, וידברו ביניהם על כל דבר. ואם יהי' איזה חילוקי דעות, אז יהי' שלישי שידברו ביניהם. אמר הרב סודאק שזה השלישי שיכריע ביניהם יהי' הרבי, והם לא רצו בזה, ורצו שיהי' מישהו אחר. לבסוף לא יצא הדבר לפועל מטעמים אלו.

תעמולה לטהרת המשפחה

בשנת תשמ"ח או תשמ"ט קיבל הוראה שיעשה תעמולה לשמירת טהרת המשפחה בכל המדינה, ועשה אסיפה של כל הרבנים, מיונייטעד סינעגאג [רשת בתי כנסת המודרני], וגם מהחרדים. זה הי' הפעם הראשונה שישבו ביחד סביב שולחן אחד. נוכחו אז גם האדמו"ר מסאסוב ור' אלחנן היילפרין ודיברו על הצורך לחזק זה והדפיסו עלוני הסברה ועוד. הרב סודאק הציע שר' חונע הלפרין ידבר בבתי כנסת שלהם, בסיינט דזשאנס וואוד [בית כנסת חשוב של היונייטעד סינעגאג, והם אמרו שלא יתכן שיגיע, שלא ירשו אותו לדבר שמה. אבל פעל שיגיע, ודיבר בחוזק בענין שמירת טהרת המשפחה.

איפה צריך להיות מרכז של חב"ד

סיפר שהי' לפני כמה עשרות שנים כשהתחילו היהודים שאינם לע"ע שומרי תומ"צ לצאת משכונת סטמפורד הילל, שבו שוכנת המוסד בית ליובאוויטש ומרכז פעילות חב"ד, ונעשה השכונה יותר פרום, וחשבו לשנות מקום המוסד להאיזור בו גרים המדרנים והפרייער.

שאלו כ"ק אדמו"ר שאלה זה, אמר לו (ולתבלחט"א) ולאשתו "ליובאוויטש דארפ'ן שטיין אין פראנט פון פרומע אידן" היינו שלא להעביר מקום, ואנחנו צריכים לעמוד בראש כל החרדים.

ביקור כל שנתיים, ד' מינים

שלוחים שנשלחו בשנים הראשונות, נאסר להם לחזור לניו יארק למשך שנתיים. הרב סודאק הי' מגיע כאן כל שנתיים מאז שנסע בשליחות. ולכן הי' בניו יארק בשנת תשל"ח בתשרי.

בתש"מ הגיע לניו יארק לחג הסוכות. המזכירות בקשו אותו, מצאו אותו, ואמרו לו להגיע לקחת המינים בשביל נטילת לולב.

לגבבי ההדסים, לקח ג' הדסים ואמר לו כ"ק אדמו"ר "נעמט נאך איינער". בשנה הבא לקח ארבעה, וא"ל כ"ק אדמו"ר גם כן עוד הפעם "נעם נאך איינער" וכך הי' כמה פעמים.

חלוקת הד' מינים הי' אל המזכירים ואל השד"רים ורק מתי מספר הגיעו, ר' שמואל דוד רייטשיק, ר' יוסל וויינבערג, זלמן יפה ממנשסתר ועוד אחדים. זידי נהג בזה טוב עין ביקש רשות מכ"ק אדמו"ר להכניס גם כן אלו שעבדו עמו בלונדון, ר' פייוש וואגעל שי' ור' יצחק מאיר הרץ הראש ישיבה שיזכו גם כן לקבל כל אחד הדס⁷². כי תמיד לא החזיק הקירוב כענין פרטי שלו אלא כשליחות רבינו, ולכן זיכה כל אלו שעבדו עבור המוסדות.

אחרית דבר

מה היסוד למסור לבחורים?

יען שרוב קוראי קונטרס זה יהיו בחורים, הנני מצרף לזה ממה ששמעתי ממנו כשהייתי בשליחות בישיבה (תלמידים השלוחים). שאלתי אותו השאלה הבא: לבחורים צריכים לדבר על הרבה ענינים: לחזק יר"ש, לעודד תפלה בכוונה, הקפדה של שו"ע, שמירת הסדרים, וכו' וכו'. האם יש ענין כללי ויסודי להדגיש ולהשתדל להשפיע עד כמה שיכולים לפעול.

ע"ז אמר, שבודאי על הכל מוכרח לדבר, אמנם היום צריכים להדגיש ענין ההתקשרות, שיהיו חסידים של הרבי, שיהי' להם קשר עם הרבי, ושידעו זאת, שיחיו בהשיחות ובדברי כ"ק אדמו"ר זי"ע, שידעו שהדברים אליהם אמורים ולא יהיו כדיוגטמא ישנה, ושיכולים לעבען און זיין א חסיד היינט פונקט ווי פאר ג' תמוז.

זה הי' דבר אחד. דבר שני הי' שצריכים להדגיש היום שצריכים לעשות דברים עם פנימיות. היום הולכים ורועשים והכל צריך להיות בפרסומת ושאחרים יראו כו'. אז מען טוט עפעס, זאל מען האלטען דערביי. ישנו בלקו"ד ליקוט [ליקוט ג'] בו ישנו אריכות אודות החילוק של חיצון ופנימי, וחסידים צריכים לעשות הכל מתוך פנימיות נפשם.

לזכות

כל שלוחי כ"ק אדמו"ר זי"ע לאנגליא

וכל העוסקים במוסדות בית ליובאוויטש

שיצליחו למלא רצון המשלח מתוך הצלחה מופלגה בגו"ר

ובלי מניעות ועיכובים וכו'

עד גילוי פני משיח צדקנו

⁷² את זה שמעתי מא' מבניו.